

Alg. 41

Sprawozdanie

Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych w Dublanach tudzież o krajowych stacyach doświadczalnych rolniczych w Dublanach i we Lwowie.

Wysoki Sejmie!

Załatwiając zeszłoroczne sprawozdanie w tym przedmiocie powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu w d. 5. marca 1907 następujące uchwały:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych w Dublanach tudzież o krajowych stacyach doświadczalnych rolniczych w Dublanach i we Lwowie.

2. Sejm upoważnia Wydział krajowy, by na pokrycie kosztów rozszerzenia internatu uczniów Akademii zaciągnął w r. 1908 dalszą pożyczkę w Banku krajowym w 4% obligacjach komunalnych w nom. wysokości 105.000 K.

3. Sejm otwiera Wydziałowi krajowemu kredyt do wysokości 106.000 K na budowę wodociągu do zakładów rolniczych w Dublanach i wstawia na poczet tego kredytu 40.000 K do budżetu kraj na r. 1907.

4. Sejm ustanawia w etacie kraj. stacji doświadczalnej botaniczno rolniczej we Lwowie posadę kierownika z płacą 4.800 K i dod. akt. 1.120 K.

5. Sejm wzywa Rząd, by do kosztów budowy wodociągu w Dublanach przyczynił się stosownym datkiem z funduszków państwa.

W następującem sprawozdaniu o zakładach naukowych rolniczych w Dublanach za r. 1907/8 zdaje Wydział krajowy zarazem sprawę o wykonaniu przytoczonych powyżej uchwał Wysokiego Sejmu.

I. Akademia rolnicza.

Dzięki środkom przyznanych przez Wysoki Sejm w ostatnich latach zdołał Wydział krajowy urzeczywistnić najznaczniejszą część programu ulepszeń w urządzeniu zakładów naukowych rolniczych w Dublanach. W pierwszym rzędzie, jako rzecz największej wagi, wymieniamy budowę wodociągu, którą przeprowadził Wydział krajowy we własnym zarządzie według projektu uchwalonego przez Wysoki Sejm na ostatniej sessyi. Z powodu trudności nastęrczających się przy wykupnie gruntów pod wodociąg zaczęto budowę dopiero w połowie czerwca 1907, mimo to jednak ukończono główne roboty bez znaczniejszego opóźnienia i w kwietniu 1908 oddano wodociąg do użytku zakładów. Wodociąg dostarcza wody zupełnie dobrej i bardzo obficie.

Rachunku kosztów budowy, którą kierował inżynier kraj. Biura melioracyjnego, Zygmunt Ursini, pod naczelnym nadzorem autora projektu, st. inżyniera Dr. M. Kornelli, jeszcze nie zamknięto, ze stanu funduszków budowy wiadomo jednak, że przyznany kredyt 106.000 K nieznacznie tylko będzie przekroczony z powodu wspomnianych powyżej trudności wodno-prawnych opóźniających tok budowy, a także wskutek niepreliminowanego wydatku 4 650 K, poniesionego na urządzenie 4 studzien w gminie Malechów tytułem rekompensaty za częściowe odprowadzenie wody ze źródeł, które zasilały dotychczas potok Malechowski.

Nowy budynek na pomieszczenie stacji doświadczalnej chemiczno-rolniczej i szkoły gorzelniczej został ukończony z upływem zeszłego roku i oddany do użytku. Opróżnione pokoje w gmachu Akademii będą w ciągu bieżących feryj letnich zaadaptowane na rozszerzenie pracowni rolniczej i hodowlanej.

Budowę nowego pawilonu internatu Akademii tudzież wykonanie rekonstrukcji w dawnym budynku zakładowym dla uczniów Akademii oddał Wydział krajowy w r. 1907 w przedsiębiorstwo p. T. Stryjeńskiemu, architekcie z Krakowa. Budowa i wewnętrzne urządzenia są na ukończeniu, tak że z rokiem szkolnym 1908/9 będzie mógł zakład pomieścić 100 uczniów.

Pożyczkę komunalną w sumie 250.000 K dozwoloną uchwałą Wysokiego Sejmiku zd. 14. listopada 1905 na inwestycje w zakładach dublańskich zrealizował Wydział krajowy stopniowo podnosząc w r. 1907 kwotę 150.000 K resztę zaś w r. 1908. W b. r. zrealizujemy również dodatkową pożyczkę komunalną w sumie 105.000 K na koszt rozszerzenia internatu w myśl uchwały Wysokiego Sejmiku z d. 5. marca 1907.

Starania Wydziału krajowego o subwencję państwową na częściowe pokrycie kosztów inwestycyjnych w Dublanach miały ten skutek, że c. k. Ministerstwo rolnictwa reskryptem zd. 26. listopada 1907 l. 37.650 przyznało jednorazowy zasiłek w sumie 82.400 K płatnej w czterech rocznych ratach od r. 1907 począwszy na częściowe pokrycie kosztów rekonstrukcji gorzelnicy, założenia gazowni i budowy gmachu dla stacji doświadczalnej w Dublanach. Natomiast co do subwencji na budowę internatu i wodociągu decyzya c. k. Ministerstwa jeszcze nie nastąpiła.

Ostatnie lata szkolne 1906/7 i 1907/8, które przyniosły zakładom dublańskim ważne dla ich rozwoju uposażenia, miały przebieg pomyślny. Stwierdza to załączone **Alegat I.** sprawozdanie Dyrekcji Akademii, zawierające bliższe szczegóły o frekwencji i postępach uczniów jakoteż o pracach grona nauczycieli i naukowej działalności szkoły w ogóle. Powołując się na to sprawozdanie, przechodzimy w dalszym ciągu do uzasadnienia niektórych pozycji w preliminarzach budżetu Akademii na r. 1908 i 1909 a w szczególności do uzasadnienia projektowanych zmian w etacie profesorów, asystentów i urzędników administracyjnych Akademii.

Etat grona profesorów Akademii rolniczej w Dublanach, ustanowiony uchwałą Wysokiego Sejmiku z d. 26. października 1904, składa się z 10 posad profesorów (6 ze stałą płacą 4.800 K, 4 z płacą 3.400 K) i 2 posad profesorów adjunktów. W etacie tym trzy posady są niezajęte. Mianowicie po przeniesieniu w r. 1905 w stan spoczynku profesora-adjunkta Manasterskiego, który wykładał geologię i technologię rolniczą a zarazem pełnił obowiązki asystenta chemii, Wydział krajowy nie obsadził opróżnionej posady o zbyt różnorodnym zakresie obowiązków, lecz ustanowił osobnego asystenta przy katedrze chemii, wykład zaś geologii i mineralogii powierzył docentowi dojeżdżającemu ze Lwowa. Do wykładu technologii rolniczej zobowiązał Wydział krajowy kierownika szkoły gorzelniczej bez osobnego za to wynagrodzenia; renumeracye docenta geologii i asystenta chemii znalazły zupełne pokrycie w poborach połączonych z wakującą posadą profesora adjunkta. Dokonane zmiany znajdują obecnie wyraz w rubr. I preliminarza wydatków Akademii na r. 1908 przez zmniejszenie etatu profesorów o jedną posadę profesora adjunkta z równoczesnym skreśleniem połączonych z tą posadą poborów w sumie 3.400 K a wstawieniem w to miejsce nowych kredytów t. j. na remuneracyę asystenta chemii 1.400 K i docenta geologii 1.200 K.

Wakują dalej od szeregu lat druga katedra hodowli (nauka żywienia zwierząt gosp. i mleczarstwa) z płacą niższą 3.400 K. Niepowodzenia w staraniach o pozyskanie na tę katedrę odpowiedniej osobistości przypisuje Dyrekcya Akademii w znacznej mierze niskiej płacy związanej z tą katedrą. Celem usunięcia tej przeszkody i ułatwienia szkole pozyskania ukwalifikowanej siły nauczycielskiej do jednego z najważniejszych przedmiotów, wnosi Wydział krajowy o ustanowienie w etacie profesorów Akademii nowej posady z płacą 4.800 K i dodatkiem aktywalnym 720 K rocznie z równoczesnym zwinięciem posady z poborami niższej kategorii wynoszącymi 3.880 K rocznie.

Trzecia wreszcie posada z poborami niższej klasy zawakowała z tego powodu, że profesor Pomorski, mianowany dyrektorem Akademii zobowiązał się wykładać nadal chemię rolniczą. Katedrę tę zatrzymuje Wydział krajowy do swej dyspozycji, gdyż z rozwojem prac dyrektora Pomorskiego, pełniącego zarazem funkcye kier-

wnika stacji doświadczalnej rolniczej w Dublanach, zająć może potrzeba powołania na katedrę chemii rolniczej osobnego docenta.

Dokonane ra zasadzie rozporządzenia c. k. Ministerstwa wyznań i oświaty z d. 18. lipca 1907 Dz. p. p. Nr. 188 polepszenie płac asystentów w państwowych wyższych zakładach naukowych i korzystne unormowanie ich stanowiska w ogólności (awans w poborach, policzenie lat służby) skłania Wydział krajowy do przedstawienia Wysokiemu Sejmowi wniosku o przyznanie asystentom Akademii rolniczej w Dublanach (przy katedrach chemii, botaniki, zoologii i rolnictwa) wynagrodzenia w wysokości odpowiadającej najniższemu wymiarowi remuneracyi asystentów uniwersytetu t. j. w kwocie 1400 K rocznie zamiast dotychczasowych 1200 K.

Na przedstawienie Dyrekcyi Akademii prelinuje Wydział krajowy wynagrodzenie niektórych docentów Akademii w nieco wyższym wymiarze, mianowicie dla docenta anatomii i weterynaryi w kwocie 1200 K zamiast 960 K, dla docenta leśnictwa 600 K zamiast 480 K, dla docenta higieny 300 K zamiast 200 K rocznie.

Wydział krajowy uprasza w końcu Wysoki Sejm o przyjęcie wniosku podwyższenia płac kasyera i sekretarza zakładów dublańskich o 400 K rocznie dla każdego. Płace obecne (dla kasyera 2400 K, dla sekretarza 2000 K rocznie) ustanowione zostały uchwałą Wysokiego Sejmu z d. 24. stycznia 1896. Proponowane polepszenie tych poborów uzasadniamy ogólnem podniesieniem skali płac w różnych działach służby krajowej i dłuższą skuteczną pracą obu wymienionych powyżej funkcyonariuszy.

Podczas ubiegłej sessyi wpłynęła do Wys. Sejmu petycja Komitetu Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie o przyznanie subwencyi w kwocie 15.000 K na założenie przy Akademii rolniczej w Dublanach „Zakładu hodowli i uszlachetniania roślin uprawnych“, który miałby na celu podniesienie i doskonalenie produkcji roślin gospodarskich drogą doboru najodpowiedniejszych do uprawy odmian i produkcji doborowego nasienia. Równocześnie wpłynęła do Wys. Sejmu także petycja Komitetu Towarzystwa rolniczego w Krakowie o subwencyę w kwocie 5.000 K. rocznie „na popieranie kraj. produkcji uszlachetnionych odmian roślin uprawnych przez zakładanie szkółek i udzielanie pouczeń z zakresu hodowli roślin.“ Wys. Sejm przekazał obie te petycje uchwałą d. 18. marca 1907 Wydziałowi krajowemu do zbadania i przedstawienia wniosków przy następnym budżecie.

Przedstawiony w petycyi Komitetu Tow. gosp. plan lepszego zorganizowania dotychczasowych doświadczeń polowych, ujęcia dotychczasowej akcji na tem polu w pewien system na naukowych podstawach oparty i skierowania jej tem samym na właściwe tory, jest bez wątpienia racjonalny. W kraju, gdzie brak jeszcze liczniejszych hodowców i wyrobionych metod hodowli roślin, projektowany zakład mógłby istotnie oddać zasługi. Atoli kwestya utworzenia w Dublanach takiej instytucyi, któraby w myśl petycyi Komitetu Tow. gosp. oprócz prac naukowych nad wykształceniem metod hodowli miała także praktyczne zadania na celu w dziedzinie samej produkcji, wymaga jeszcze wszechstronnego zbadania na podstawie konkretnego projektu, określającego ustrój i zadania samej instytucyi jakoteż jej stosunek do zakładów naukowych rolniczych i folwarku w Dublanach. Wydział krajowy wezwał zatem obydwie Komitety Tow. gosp. we Lwowie i rolniczego w Krakowie, by pospołu z dyrekcją zakładów dublańskich przygotowały szczegółowy program projektowanego zakładu uszlachetniania roślin, nadewszystko zaś porozumiały się wzajemnie co do ujednostajnienia planu samej akcji nad podniesieniem doborowej produkcji ziarna siewnego w kraju.

Funkcye projektowanego zakładu hodowli roślin, mianowicie część teoretyczną, naukową, jego zadań może tymczasem objąć katedra uprawy roślin w Akademii rolniczej w Dublanach, zajmująca się już od dłuższego czasu i skutecznie pracami nad hodowlą i uszlachetnieniem zbóż. Dla rozwoju tych prac w kierunku pożądanym dla akcji Komitetu Tow. gospodarskiego i powstałej w jego łonie „Stałej Komisji nasiennej“ potrzebuje katedra rolnictwa w Dublanach pewnych tylko uzupełnień w urządzeniach pracowni i pola doświadczalnego. Pozostawiając więc na razie utworzenie formalnego zakładu hodowli roślin na dalszym planie poprzestaje Wydział krajowy na wstawieniu do preliminarza budżetu Akademii na r. 1909 kredytu nadzwyczajnego w kwocie 8.000 K na budowę małej stodoły na polu doświadczalnym, urządzenia niezbędnego dla prac selekcyjnych. Nadto prelinujemy kredyt zwyczajny w kwocie 2.000 K rocznie tytułem remuneracyi dla profesora rolnictwa za prowadzenie prac selekcyjnych objętych programem

akcyi Komitetu Tow. gosp. we Lwowie i za współdziałanie w czynnościach stałej Komisji nasiennej.

W zakończeniu przeglądu ważniejszych spraw Akademii rolniczej w Dublanach zaznaczamy jeszcze, że na życzenie Rady szkolnej krajowej zgodził się Wydział krajowy na urządzenie w Dublanach jednorocznego kursu rolniczego dla wykształcenia nauczycieli ludowych jako przyszłych kierowników dopełniających kursów rolniczych. Kursa takie odbywały się dotychczas w niższej szkole rolniczej w Suchodole, Rada szkolna krajowa tuszy jednak, że kurs w Dublanach dzięki doborowi sił nauczycielskich i środków naukowych tem lepszy wynik uwieńczy. Zorganizowaniem kursu, którego otwarcie naznaczono na dzień 5. września b. r., zajęła się Rada szkolna krajowa w porozumieniu z Dyrekcyą Akademii.

2. Niższa szkoła rolnicza.

Kwestya odpowiedniejszego pomieszczenia niższej szkoły staje się z każdym rokiem aktualniejszą. Budynek niższej szkoły, jeden z najstarszych na obszarze dworskim w Dublanach, lepiony z gliny, częścią podmurowany, chyli się coraz bardziej ku ruinie. Mimo to Wydział krajowy i w tym roku nie przedstawia jeszcze Wys. Sejmowi projektu i kosztorysu nowej budowy i wstrzymuje się od stanowczego wniosku z tej przyczyny, że w ostatnim czasie zarówno ze strony Dyrekcyi szkół rolniczych Dublańskich jakoteż ze strony czynników interesujących się rozwojem zakładów Dublańskich podniesiono kwestyę, czy zamiast wkładu na nowy budynek niższej szkoły nie należałoby raczej przenieść jej do innej miejscowości. Jako motywa, któreby za tem przemawiały, przytacza Dyrekcyja Akademii po pierwsze pewne kolizye ze stanowiska pedagogicznego w prowadzeniu obok siebie dwóch zakładów o zupełnie odrębnym charakterze, Akademii i niższej szkoły, powtórę zaś następczające się trudności dydaktyczne w zorganizowaniu na niewielkim folwarku zakładowym zajęć praktycznych uczniów Akademii i niższej szkoły. Dyrekcyja przyznaje wprawdzie, że folwark odnosi korzyści z pracy uczniów niższej szkoły, w których ma stałe z miejscem związane siły robocze, zaznacza jednak, że z drugiej strony wykonywanie niektórych prac przez robotnika najętego pospółu z uczniami utrudnia tok gospodarstwa i połączone nawet bywa ze szkodą w pewnych jego działach, n. p. w oborze, wymagającej do obsługi wyszkolonego stałego personalu.

Twierdzeniom dyrekcyi nie można odmówić pewnej racyi. Wszelako z drugiej strony Wydział krajowy nie wątpi, że przy właściwem zorganizowaniu zajęć uczniów obu szkół i całego ustroju niższej szkoły rolniczej w ogólności, kolizye i trudności, o których mowa, dadzą się jeżeli nie zupełnie usunąć, to przynajmniej znacznie osłabić i uczynić nieszkodliwymi, nie brak zaś przykładów, że obok wyższych szkół zawodowych w tej samej siedzibie prosperują szkoły niższego stopnia. To pewne, że lepszych warunków dla szkoły tego typu, jak niższa szkoła rolnicza w Dublanach, poza obecną jej siedzibą się nie znajdzie i że bądź co bądź, przesiedlenie tej szkoły byłoby bez żadnego porównania kosztowniejsze aniżeli samo uposażenie jej w nowy budynek.

Wobec tej różnicy poglądów na dalszy rozwój niższej szkoły rolniczej w Dublanach Wydział krajowy wstrzymuje się tymczasem od definitywnego wniosku w kwestyi jej pomieszczenia i tylko stan rzeczy przedstawia Wys. Sejmowi, zaznaczając, że w najbliższym czasie będzie musiała nastąpić stanowcza

Alegat 2. decyzya. Sprawozdanie Dyrekcyi za rok szkolny 1906/7 załączamy w alegacie 2.

Projektowane podwyższenie płac nauczycieli uzasadnia Wydział krajowy w swem przedłożeniu o krajowych niższych szkołach rolniczych.

3. Szkoła gorzelnicza i gorzelnia.

Alegat 3. Przebieg nauki w roku szkolnym 1906/7 tudzież wyniki kampanii gorzelniczej w r. 1906/7 przedstawione są w załączonem tu jako alegat 3. sprawozdaniu kierownika szkoły gorzelniczej.

W b. r. umieszczono szkołę gorzelniczą we własnym lokalu, na I. piętrze nowego gmachu zakładowego. Uposażenie pracowni szkoły gorzelniczej w urządzenia i środki naukowe nie pozostawia nic do życzenia.

W czerwcu b. r. urządzono po raz pierwszy czterotygodniowy kurs dla kierowników gorzelń, celem zapoznania ich z postępami techniki fermentacyjnej. Oprócz wykładów z zakresu chemii i technologii gorzelnictwa urządzono dla uczestników kursu ćwiczenia w pracowni nadto zaś dla praktycznych demonstracji puszczono na kilka dni w ruch gorzelnię zakładową. W kursie uczestniczyło 17 gorzelników (15 z Galicyi, 2 z Królestwa).

Wobec zainteresowania jakie ten nowy kurs gorzelniczy obudził w kołach fachowych i wobec osiągniętych rezultatów nauki zamierza Wydział krajowy organizować podobne kursa corocznie. W tym celu preliminujemy w budżecie szkoły gorzelniczej na r. 1909 nową pozycję wydatków w kwocie 500 K. na pokrycie wynagrodzenia prelegentów. Wydział krajowy mniema, że letnie kursa gorzelnicze, dając sposobność zawodowym gorzelnikom odświeżenia i uzupełnienia swej wiedzy w porze najodpowiedniejszej, będą wielce pożądanem i pożytecznem rozszerzeniem działalności szkoły gorzelniczej.

4. Folwark.

Przedłożone Wys. Sejmowi preliminarze przychodów i wydatków gospodarstwa folwarku zakładowego w Dublanach na r. 1908 i 1909 zamykają się niedoborem w kwocie 2.564 K. względnie 7.160 K. Mimo znacznego podwyższenia przychodu ze sprzedaży plonów (z 21 000 K na 28.000 K) dzięki ukończonej melioracyi torfowisk i zwiększeniu przestrzeni produktywnej, bilans gospodarstwa przedstawia się ujemnie z tego powodu, że w rubryce wydatków na r. 1908 i 1909 zamieszczono kredyty nadzwyczajne na zakulturowanie zmeliorowanych łąk torfowych (nasiona, nawozy), tudzież na zaopatrzenie folwarku w nowsze narzędzia rolnicze po części ze specjalnem przeznaczeniem do uprawy torfów. Na uzupełnienie narzędzi rolniczych musi szkolny folwarkłożyć z natury rzeczy o wiele więcej aniżeli gospodarstwo prywatne, kierujące się tylko względami praktycznymi z zupełnem pominięciem celów demonstracyjnych.

Nadto są jeszcze inne przyczyny, które sprowadzają częste niedobory w gospodarstwie folwarku Dublańskiego, a te, niestety, są trwalszej natury. Między niemi główne miejsce zajmują nadmierne braki robocizny, której folwark szkolny znacznie więcej potrzebuje, niżby wymagało zwykle prywatne gospodarstwo w tem samym miejscu.

Folwark posiłkuje się robotnikiem sezonowym sprowadzanym już z końcem marca każdego roku i zatrzymywanym częściowo nawet przez zimę. Pod wpływem zarobków osiągniętych w stolicy a niemniej z powodu miejscowej konkurencyi wywołanej robotami inwestycyjnymi (budowa stacyi, internatu i wodociągu, melioracya łąk) koszt najmu robotnika sezonowego w Dublanach wzrósł niepomniernie. Według obliczeń administracyi folwarku robotnik sezonowy kosztował w r. 1907 1 K 46 h do 2 K dziennie, więc blisko 35% więcej niż przed dwoma laty. Na podstawie zamknięć rachunkowych za r. 1907 preliminujemy na robociznę w r. 1909 kredyt w kwocie 23.000 K co czyni około 45% sumy zwyczajnych wydatków folwarku.

Do preliminarza wydatków folwarku za r. 1909 wstawił Wydział krajowy kredyt nadzwyczajny w kwocie 3 000 K na zakupno 6 do 8 krów rasy pół krwi Simental. Wydatek ten uzasadniamy następująco. W Dublanach reprezentowane są dwie rasy bydła: anglerska (od r. 1883) i oldenburgska (od r. 1894). Obie rasy prowadzone są w czystej krwi jako obory zarodowe. Ten kierunek hodowli nie ma uzasadnienia ze stanowiska ekonomicznego, w warunkach folwarku dublańskiego bowiem wychów młodzieży nie opłaca się wobec dobrych cen osiągniętych ze sprzedaży mleka. Nienormalność dotychczasowego kierunku hodowli uwydatnia się szczególnie teraz, z chwilą ukończenia melioracyi około 150 ha torfowisk i dokonywującej się skutkiem tego zmiany systemu gospodarczego w ogólności. Produkcya paszy na zmeliorowanym obszarze pozwoli na zwiększenie ilości bydła i na przejście do gospodarstwa wybitnie mlecznego, systemu na podmiejskim folwarku jedynie racjonalnego. Zaniechanie hodowli zarodowej uzasadnione jest niemniej tem, że niekorzystny stan zdrowotny obory dublańskiej, stwierdzony w b. r. szczepieniem tuberkuliny, nie pozwala na wychów i sprzedaż pierwszorzędnego materiału rozplodowego. Wobec tego stanu rzeczy powinna być obora zakładowa, zdaniem administracyi folwarku i kuratoryi, zreorganizowaną następująco. Fol-

wark zatrzyma oborę oldenburgską i prowadzić ją będzie w kierunku mleczności z zaniechaniem sprzedaży buhajków. Obora angielska nie mająca zdaniem hodowców w ogóle racji bytu, będzie zwinięta i stopniowo wyprzedana. Natomiast administracja folwarku będzie dążyć do zwiększenia obory przez zakupno krów oldenburgskich w kraju, ażeby zaś zadość uczynić wymogom folwarku jako obiektu demonstracyjnego, zakupi administracja także kilka krów rasy simentalskiej. W ten sposób będą w Dublanach reprezentowane obie rasy bydła zalecane powszechnie do chowu przez Komitet Tow. gospodarskiego.

Zupełne uporządkowanie gospodarstwa w Dublanach wymaga jeszcze wielu starań i wkładów. Do postawienia folwarku na stopie odpowiedniej potrzeba usunąć rażące braki w zabudowaniach gospodarskich. Niedostatki w tym względzie znane są Wys. Sejmowi ze sprawozdań Komisji gospodarstwa krajowego, zaznaczamy więc tu zwięźle, że wyjąwszy budynek na pomieszczenie obory wszystkie inne stare zabudowania, stawiane bez planu i przy zbyt szczupłych środkach, wyglądem swym i stanem nie licują z wymogami, nie mówiąc już gospodarstwa wzorowego, lecz wprost porządku. Kosztowne inwestycje w zakładach naukowych odsuwały sprawy folwarku na plan dalszy. Obecnie po zaspokojeniu potrzeb Akademii, szkoły gorzelniczej i stacji doświadczalnej, dalsza zwłoka w uporządkowaniu folwarku nie byłaby usprawiedliwiona.

Dyrekcja zakładów dublańskich przygotowała już program robót i szkice nowych zabudowań. Według tego projektu powinny być w ciągu kilku lat wykonane następujące urządzenia i budowy: rekonstrukcja gnojowni i urządzenie okólnika dla bydła, budowa pomieszczeń dla czeladzi, stodoły i spichrza. W dalszej przyszłości projektowaną jest wreszcie budowa drugiej stajni. Za najpilniejsze uważa Dyrekcja urządzenie gnojowni i budowę czworaka dla czeladzi folwarcznej.

Stała służba folwarczna jest lepsza i tańsza od robotnika sezonowego i tem tłumaczy się, że folwark dublański utrzymuje 20 ordynaryuszy rozmaitego stopnia przeważnie zamiejscowych, miejscowa bowiem ludność niechętnie staje do służby. Folwark posiada po za barakiem dla robotników tylko jeden dom czeladny, złożony z 8 izb i jednej wspólnej sieni. W domu tym mieszka 8 rodzin, dla reszty ordynaryuszów najmuje się mieszkania na wsi. Uciekanie się do najmu pomieszczeń jest kosztowne a często nawet zawodne z powodu popytu na mieszkania na wsi ze strony uczniów szkoły gorzelniczej, asystentów i służby zakładów dublańskich. Dyrekcja uważa zatem budowę jednego przynajmniej czworaka na mieszkania gumienego, polowego, kowala i stelmacha za rzecz niecierpiącą zwłoki. Stwierdziwszy słusność żądania Dyrekcyi, wstawił Wydział krajowy do rubr. X. preliminarza wydatków funduszu krajowego na r. 1909 nadzwyczajny kredyt w sumie 20.000 K na koszt budowy drugiego domu czeladnego. Koszt ten obliczamy następująco:

1) budowa domu murowanego, krytego dachówką o powierzchni zabudowanej 160 m ² (przyjmując na jedno mieszkanie złożone z izby, komory i sieni po 40 m ²) metr powierzchni zabudowanej po 100 K, razem przeto	16.000 K
2) ustawienie dwóch komórek z drzewa na chlewki, drewnitnię i ustępy, ogrodzenie 200 m. b.	2.500 „
3) uporządkowanie obejścia i nieprzewidziane	1.500 „
razem j. w.	20.000 K

Oprócz tego wydatku prelinujemy w tejże rubryce nadzw. kredyt 8.000 K na wybetonowanie gnojowni i otoczenie trwałą baryerą, wreszcie 2 000 K na konieczne adaptacje w oborze. Razem więc prelinuje Wydział krajowy na inwestycje folwarczne na r 1909 kredyt nadzwyczajny w sumie 30.000 K.

Do wydatków inwestycyjnych (rubr. X. preliminarza na r. 1908) przeniesiono także ostatnią ratę kredytu na meliorację łąk dozwolonego uchwałą Wys. Sejmu z dnia 14. listopada 1905. Poprzednie raty mieściły się w szczegółowym budżecie folwarku. było jednak życzeniem komisji budżetowej, by wszystkie wydatki inwestycyjne złączyć dla lepszego przeglądu w jednej pozycji X. rubr. wydatków funduszu krajowego.

5. Rolnicze stacye doświadczalne.

Działalność tych instytucyj w r. 1907 opisują załączone tu sprawozdania
Alegat 5. kierowników stacyi doświadczalnej chemiczno-rolniczej w Dublanach (alegat 5.)
Alegat 6. i botaniczno-rolniczej we Lwowie (alegat 6.).

Czynność kontrolna stacyi chem. roln. w Dublanach wykazuje za r. 1907 wykonanych 2.083 rozbiórów wobec ilości 3 108 w r. 1906. Spadek tempa kontroli nawozowej przypisuje kierownik stacyi zmniejszonej konsumpcyi nawozów spowodowanej niekorzystnym położeniem rolnictwa z powodu ciężkiej zimy 1906/7. Na dowód zmniejszonego ruchu w handlu nawozowym w r. 1907 można przytoczyć, że według zebranych informacji zużyto w kraju w r. 1906 4.600 wagonów żużli Thomasa, w r. 1907 tylko 3.800 wagonów.

Prace doświadczalne zamierza stacya chem. roln. organizować w szerszej niż dotąd mierze na folwarku dublańskim, pod ciągłą swoją kontrolą. Uwzględnione być mają szczególnie doświadczenia nad uprawą torfów. Kierownik stacyi wypracował już plan wzorowej fermi doświadczalnej dla badań nad sprawą i użytkowaniem torfowisk a skoro tylko ministerstwo rolnictwa przyczyni się do kosztów założenia i utrzymania fermi, przystąpi stacya do zorganizowania zaprojektowanych doświadczeń.

Stacya botaniczno-rolnicza wykonała w r. 1906/7 ogółem 3027 ocen nasion (wobec 2752 w r. 1905/6) i plombowała 1671 worów nasion o łącznej wadze 1.322 cent. metr. Do związku kontrolnego należało 23 firm handlowych. Działalność doświadczalna stacyi skupiała się głównie na studiach nad poprawą karpackich połonin. Ogród górski na Czarnej Horze i melioracye połonin prowadzone przez stacyę botaniczną zwiedzili w r. 1907 na zlecenie c. k. ministerstwa rolnictwa Dyrektor c. k. stacyi kontroli nasion we Wiedniu, radca dworu dr. Teodor Weinzierl, tudzież inspektor kultury krajowej, radca dworu Wł. Struszkiewicz.

Kraj. stacya doświadczalna botaniczno-rolnicza zamierza rozszerzyć swój program na dział ochrony roślin. W tym celu podwyższa Wydział krajowy dotację zakładu na r. 1909 o 1000 K.

W zakończeniu swego sprawozdania przedkłada Wydział krajowy Wys. Sejmowi do uchwały wnioski o zmianę etatu asystentów w obu kraj. stacyach doświadczalnych. Projektowana zmiana polega 1. na ustanowieniu w jednej i drugiej stacyi etatowej posady adjunkta zamiast dotychczasowych posad etatowych asystentów, 2. na podwyższeniu młodszym asystentom wynagrodzenia z 1200 K na 1400 K rocznie. Etat przedłożony Wys. Sejmowi do uchwały odpowiada istotnym potrzebom obu zakładów i wskazówkom zawartym w sprawozdaniu komisji budżetowej o budżecie kraj. zakładów naukowych rolniczych na r. 1907. Stwierdzając w tem sprawozdaniu doniosłość zadań stacyj doświadczalnych, uznała zarazem komisya budżetowa konieczność zapewnienia tym instytucjom krajowym dostatku dobrych sił i odpowiednich środków.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego o krajowych zakładach naukowych rolniczych w Dublanach i krajowych stacyach doświadczalnych rolniczych;

2. Sejm ustanawia w etacie profesorów Akademii rolniczej w Dublanach nową posadę profesora z płacą 4.800 K rocznie, dodatkiem aktywalnym w kwocie 720 K rocznie i prawem do pięciu dodatków pięcioletnich po 600 K. Równocześnie znosi się w tym etacie jedną posadę profesora z etatową płacą 3400 K i jedną posadę profesora adjunkta z etatową płacą 2800 K.

3. Sejm podwyższa płace kasyera i sekretarza Dyrekcji Akademii rolniczej w Dublanach, ustanowione uchwałą z d. 24. stycznia 1896, o kwotę 400 K rocznie dla każdego.

4. Sejm znosi dotychczasowy etat asystentów w kraj. stacyach doświadczalnych rolniczych i ustanawia etat następujący:

a) w stacyi chemiczno-rolniczej w Dublanach.

1. adjunkt ze stałą płacą w kwocie 2400 K rocznie, z dodatkiem aktywalnym w kwocie 200 K rocznie i prawem do pięciu pięcioleci po 400 K.

2. dwóch asystentów nieetatowych, każdy z płacą po 1600 K rocznie i dodatkiem na mieszkanie i opał w kwocie 318 K rocznie.

3. dwóch asystentów nieetatowych, każdy z płacą po 1400 K rocznie i dodatkiem na mieszkanie po 318 K rocznie.

b) w stacyi doświadczalnej botaniczno-rolniczej we Lwowie.

1. adjunkt ze stałą płacą w kwocie 2400 K rocznie, dodatkiem aktywnym w kwocie 480 K i prawem do pięciu pięcioleci po 400 K rocznie;

2. asystent nieetatowy z płacą 1600 K rocznie i dodatkiem na mieszkanie 478 K rocznie.

3. asystent nieetatowy z płacą 1400 K rocznie i dodatkiem na mieszkanie w kwocie 478 K rocznie.

Adjunkci stacyi doświadczalnych chemiczno-rolniczej w Dublanach i botaniczno-rolniczej we Lwowie są urzędnikami krajowymi z prawami i obowiązkami określonymi ustawą służby krajowej i statutem emerytalnym uchwalonym przez Sejm w dniu 21. stycznia 1889.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy :

St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca :

Dr. Tadeusz Pilat, w. r.

Członek Wydziału krajowego.

Sprawozdanie roczne Akademii rolniczej w Dublanach za rok 1906/7.

Rok szkolny 1906/7 przyniósł zakładom dublańskim ważne dla ich rozwoju uzupełnienia i rozszerzenia pomieszczeń przez wybudowanie osobnego domu dla stacji chemiczno rolniczej i szkoły gorzelniczej. Rozpoczętą też została budowa tak koniecznych wodociągów i rozpoczęto budowę nowego skrzydła domu mieszkalnego słuchaczy. W ten sposób pracownie i muzea rolnicze i hodowlane zyskują odpowiednie pomieszczenie, całe Dublany otrzymały higieniczniejsze warunki, pracownie naukowe, posiadając gaz i wodę w odpowiedniej obfitości, mają warunki dla rozwinięcia wydatnej działalności; od roku 1908/9 będzie można pomieścić o 18 słuchaczy więcej.

Na rok 1907/8 zapisało się do Akademii 90 słuchaczy. Ponieważ dotychczasowe pomieszczenie obliczone było tylko na 82, Wydział krajowy polecił zająć jeszcze jedno mieszkanie, przeznaczone dla funkcyjaryuszy zakładowych, dla uczniów, i w ten sposób można było przyjąć już w roku bieżącym o 8 słuchaczy więcej. Zarządzenie to było koniecznym wobec tego, że w roku przyszłym po ukończeniu nowego skrzydła, będziemy mogli pomieścić 100 słuchaczy, a zapewniwszy sobie na roku drugim 35 uczniów, mając na trzecim 32, będziemy mogli od razu mieć, przy wypełnieniu całego kompletu, liczbę słuchaczy racjonalnie unormowaną na poszczególnych latach.

Ze względu na ograniczoną liczbę miejsc, a większą liczbę zgłaszających się — podobnie jak i w latach poprzednich — wpisy do Akademii musiały być wcześniej zamknięte po odpowiednim ogłoszeniu, aby nieprzyjęci mieli jeszcze dosyć czasu na wstąpienie do innych zakładów.

Jak przedstawiają podane poniżej szczegółowe wykazy, rozwój Akademii jest bardzo zadowalniający. Zgłoszeń mamy więcej niż miejsc, bardzo mały stosunkowo odsetek słuchaczy wstępujących nie kończy swoich studyów, przedłużanie studyów poza przypisaną liczbę trzech lat zdarza się tylko w nadzwyczajnych wypadkach. Na wybitniejszych stanowiskach rolniczych tak praktycznych jak teorii poświęconych w Galicyi i w zaborze rosyjskim, napotykamy coraz częściej wychowawców Akademii dublańskiej.

Grono docentów Akademii poza swą działalnością nauczającą, przy szczyptach niejednokrotnie zasobach czasu i środków, według możliwości gorliwie oddaje się pracy naukowej, łącząc ją w wielu wypadkach z pracą społeczno-rolniczą.

Przy obsadzaniu katedr fachowych, niestety, daje się dotkliwie odczuwać brak odpowiednio ukwalifikowanych kandydatów, co jest zrozumiałem, jeśli się zważy, że wymagania od kandydata na profesora są znaczne, że wobec małej liczby stanowisk profesorów fachowych ryzyko przygotowywania się na te stanowiska jest wielkie i że wreszcie praktyczne gałęzie rolnictwa stanowią tu poważną konkurencyę materialną a nie są wystarczającym polem do przygotowania się dla

działalności teoretycznej. Dla braku kandydatów też nie mogła być obsadzoną druga katedra hodowli w Akademii dublańskiej. Zaradzić może złemu tylko ustanowienie przy katedrach przedmiotów zawodowych docentur, na których młode siły mogłyby się wyrabiać i gdzieby można było je wypróbować.

Usiłowaniami Kollegium profesorów jest stworzenie z Akademii dublańskiej zakładu jak najlepiej przygotowanego do zawodu praktyczno-rolniczego i dlatego pragnie ono, by został usunięty szereg braków w organizacji zakładów dublańskich, które nie pozwalają na odpowiednie wyzyskanie dodatknych właściwości organizacji Akademii. Na plan pierwszy wysuwa się potrzeba odpowiedniego urządzenia folwarku dublańskiego. Racją bytu zakładów naukowych rolniczych na wsi jest połączenie ich z odpowiednio urządzonego gospodarstwem. Gospodarstwo takie musi być celowo prowadzone, musi być w niem ład i porządek. O ile pod względem racjonalności organizacji gospodarstwo dublańskie od szeregu lat odpowiada w znacznej części wymaganiom, a stanie się obecnie po przeprowadzeniu melioracji torfowisk objektem interesującym nietylko słuchaczy Akademii ale pouczającym dla licznych praktyków rolników, którzy coraz częściej Dublany zwiedzają, to z drugiej strony pod względem budynków i urządzeń folwark dublański pozostawia wiele do życzenia. Brak budynków lub nieodpowiednia ich konstrukcja, brak planu w rozkładzie całego obejścia, brak niejednokrotnie narzędzi, utrudnia niepomierne prowadzenie gospodarstwa. podnosi kosztą produkcji, przyczyniając się do marnowania plonów i inwentarza martwego. W ostatnich latach zaspokojono niektóre najkonieczniejsze potrzeby, pozostają jednak do uzupełnienia liczne jeszcze braki zasadnicze, jako to: brak schowku na narzędzia, wozy, brak stodół i spichrza dobrze urządzonego, okólników dla inwentarza a nade wszystko brak pomieszczeń dla służby. Bez tych ostatnich nie możemy utrzymać dłużej porządniejszej służby, musimy się posilkować częstokroć materiałem mniej wartościowym, miejscowym, dlatego tylko, że on posiada mieszkania, którymi nie rozporządza folwark dublański. Że się to odbija na porządku i ładzie gospodarstwa jest rzeczą oczywistą. Brak odpowiednich budynków na przechowanie plonów uniemożliwia rozwinięcie gospodarstwa dublańskiego w kierunku produkcji nasion, ku czemu Dublany mają dobre warunki i czem by mogły przynieść wielkiżytek rolnictwu krajowemu.

W dziale maszyn i narzędzi brak jest przede wszystkim miejsca na ich przechowanie, brak też niektórych narzędzi nie nadzwyczajnych, ale koniecznych, najpowszechniej w kraju używanych, co nie pozwala na rozwinięcie jednej z najważniejszych gałęzi nauki praktycznej uczniów. Albowiem, rozpatrzywszy się w warunkach, jakie przedstawia każde gospodarstwo szkolne, przyznać trzeba, że ono nie może dostarczyć uczniom t. zw. praktyki administracyjnej, którą się nabywa przy zajmowaniu samodzielniejszego i odpowiedzialniejszego stanowiska w gospodarstwie, natomiast może ono i powinno dać znajomość praktycznej strony techniki rolniczej, w której maszyny dzisiaj odgrywają tak ważną rolę. W tym celu oprócz niezbędnego uzupełnienia folwarku dublańskiego pożądaną jest rzeczą odpowiednie wyposażenie katedry mechaniki rolniczej. Budować się mająca szopa jest tylko częściowem rzeczy załatwieniem. Pożądanem jest dopełnienie w postaci stacyi doświadczalnej, do którejby fabrykanci przysyłać chętnie swe wyroby dla wypróbowania i fachowej oceny, a przez to w tani sposób Akademia dawałaby uczniom możliwość poznania najnowszych maszyn i narzędzi. Potrzeba dalej warsztatów, w którychby uczniowie mogli nietylko tak jak dotychczas się dzieje, jedynie przez opis a najwyżej dorywcze przypatrywanie się, ale przez bezpośrednie zetknięcie, zapoznać się z montowaniem i naprawianiem narzędzi, nauczyć się gruntownie obsługi. Z kwestyą warsztatów wiąże się ściśle

kwestya choćby fakultatywnie wprowadzonego, pewnego rodzaju slōjdu dla słuchaczy Akademii. Środek dzisiaj tak uznany w średnim wykształceniu, powinien zająć miejsce poczesne w praktycznym zawodowym wykształceniu w zakładach wyższych, jako wyrabiający oko, umiejętność oceniania roboty innych i wyrabiający samodzielność i zaradność. Zwłaszcza przy właściwościach naszego charakteru narodowego, wielkiego rozwoju intelektualizmu i dialektyki przy częstej bezradności i braku samodzielności kwestya ta powinna zdaniem Kollegium być poważnie wzięta pod rozwagę.

Przy planach budowli folwarcznych dublańskich ze względu na potrzeby Akademii koniecznym jest stworzenie odpowiedniego pomieszczenia na mleczarnię. Dzisiejsza wskutek piwnicy raz po raz zalewanej wodą zaskórna, a niekiedy gnojówką, uniemożliwia odpowiednie utrzymanie mleczywa, a mleczarstwo znowu jest tą ważną gałęzią krajowej techniki rolniczej, z którą słuchacze mogą się gruntownie zapoznać w Dublanach.

Z prawdziwym pożytkiem dla Akademii jest utworzenie osobnej docentury ogrodnictwa, co ma być połączone z założeniem sadu i ogrodu warzywnego. Dublany chlubią się słusznie swym ogrodem botanicznym, brak im jednak ogrodów o praktycznym kierunku.

Łącznie z gorzelnią, gospodarstwem schludnie urządzonej i dobrze wyposażonej, przy odpowiednio urządzonej mleczarni, uzupełnieniu katedry mechaniki rolniczej przez stację doświadczalną, zamierzonym gospodarstwie doświadczalnym torfowem, ogrodach, urządzeniu pokazowych nawodnień, Akademia dublańska będzie mogła dać słuchaczom materiał wartościowy, dzielnie w kierunku praktycznym kształcący, o jaki trudno gdzieindziej. Bez tych uzupełnień, na które potrzeba dosyć pokaźnego nakładu, warunki, jakie dają Dublany, nie są odpowiednio wykorzystane i przy wysokim stanie nauki teoretycznej w Akademii strona jej praktyczna musi chromać.

Dążąc do dalej idącego zainteresowania słuchaczy Akademii praktyczną stroną gospodarstwa dublańskiego, napotykamy na trudności związane z istnieniem w Dublanach szkoły niższej rolniczej korzystającej z tego samego folwarku i z tego między innymi powodu byłoby pożądanem, by niższa szkoła rolnicza dublańska była przeniesioną w inne miejsce.

W planie naukowym Akademii nie zaszły w roku bieżącym żadne poważniejsze zmiany. Obszerny plan naukowy skupiony jest na lat trzy. Wobec uzasadnionej tendencji wyższych zakładów naukowych do przedłużenia kursu do lat czterech, Kollegium profesorów zastanawiało się nad tą kwestyą. Wobec jednak zadań Akademii dublańskiej przygotowywania do zawodu praktycznego, wobec tego, że mniej zamożnych kurs 4-letni skierowałyby może do zakładów cudzoziemskich, Kollegium mniema, że słuszniejszym byłoby zatrzymanie kursu 3-letniego, z tem jednak, by fakultatywnie pozwolono zostawać na rok 4-ty tym, którzy tego będą pragnęli, a obowiązkowym uczyniono rok 4-ty dla tych, którzy się przygotowują do zawodu nauczycielskiego. Rok 4-ty winien być poświęcony dla zajęć laboratoryjnych, prac samodzielniejszych pod kierunkiem profesorów, zaś wykłady powinny być ograniczone do minimum. Opuszczający zakłady naukowe wyższe, mają mało sposobności wniknięcia bliżej w metody pracy naukowej, bez czego niemożliwym jest to pogłębienie podstaw wiedzy konieczne dla każdego nauczyciela.

Te same wymagania postawić możemy rekrutującym się z ukończonych dublańczyków inspektorom hodowlanym, nauczycielom wędrownym, i t. p. jak i nauczycielom szkół rolniczych rozmaitego typu. Podnieść tu musimy, że dosyć często spotykają się zgłoszenia do Akademii kandydatów starszych, którzy bądźto

po dłuższej praktyce, bądźto przechodząc do rolnictwa z innego zawodu, pragnęliby przejść kurs Akademii całkowity lub częściowy, lecz nie mają odpowiednich kwalifikacji na słuchaczy zwyczajnych. Umożliwienie studyowania takim kandydatom, w charakterze uczniów nadzwyczajnych, praktykowane dawniej, byłoby zdaniem Kollegium ze względu na potrzeby kraju uzasadnionem, natomiast ze względu na stanowisko Akademii koniecznem byłoby skasowanie egzaminu wstępnego.

Staraniem Dyrekcyi Akademii otrzymało trzynastu słuchaczy praktykę przez miesiące letnie w gospodarstwach galicyjskich i poznańskich. Otrzymaliśmy z większości miejsc podziękowania za pracę naszych praktykantów, którzy według tych pism byli rzeczywistą pomocą dla gospodarstw a przytem nauczyli się wiele.

W ustroju wewnętrznym życia młodzieży dublańskiej zrobiono próbę przez oddanie administracyi kuchni samym słuchaczom. Przemawiały za tem względy, że młodzież będzie mogła roztoczyć skuteczniejszą opiekę nad higieniczną stroną wikt i że taki zarząd jest dobrą szkołą życia.

Z początkiem roku sprawozdawczego opuścił swe stanowisko w Akademii p. Juliusz Frommel. Objął on dyrekcję w roku 1894 w chwili trudnej, przełomowej, opuścił Akademię po latach 12-tu, pozostawiając ją w stanie zapewniającym jej najlepszy rozwój. Pozyskał sobie przez swój charakter i pracę sympatyę kolegów i młodzieży, co podnieść musimy z tem większym naciskiem i na większą jego chlubę, że wszedł do Wyższego Zakładu naukowego w warunkach trudnych, będąc sam praktykiem rolnikiem i cudzoziemcem.

Przy końcu roku 1906/7 ustąpił z katedry chemii profesor Jan Zaleski, poważny uczony i doskonały profesor.

W roku sprawozdawczym zwiedzali zakłady rolnicze w Dublanach liczni rolnicy praktycy i docenci innych zakładów naukowych. Wielokrotnie J. E. Marszałek krajowy Stanisław hr. Badeni, Szef Depart. III go, Dr. Tadeusz Pilat, Radca Dworu, Władysław Struszkiewicz, tudzież prezes Towarzystwa gospodarskiego i członek Kuratoryi, Stanisław Brykczyński.

Dzień 23. lipca 1907 pozostanie pamiętnym na długo w wspomnieniach Dublan z powodu posiedzenia sekcji rolniczej X. Zjazdu lekarzy i przyrodników polskich. Mieliśmy możność powitania w Dublanach liczne grono rolników, praktyków i teoretyków, z całej Polski.

Stan osobowy w roku 1906/7.

Kuratorya:

Delegat c. k. Rządu: Bogumił Szeligowski, c. k. Radca Namiestnictwa.

„ Wydziału krajowego: Stanisław hr. Stadnicki.

„ c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego: Stanisław Brykczyński,

zastępca: Jerzy Dobezye-Turnau.

Kollegium profesorów Akademii rolniczej.

Przewodniczący:

Józef Mikułowski-Pomorski, dyrektor krajowych zakładów naukowych rolniczych w Dublanach, agronom, profesor chemii rolniczej, kierownik stacyi doświadczalnej chemiczno rolniczej w Dublanach, wiceprezes Towarzystwa dla popierania polskiej nauki rolnictwa, przewodniczący sekcji rolniczej Komitetu c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego, wiceprezes zarządu głównego Towarzystwa Kółek rolniczych, członek Komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli szkół rolniczych.

Członkowie:

Maryan Raciborski, Dr. filozofii, profesor botaniki i fizjologii roślin, nadzw. profesor c. k. Uniwersytetu we Lwowie, członek korespondent Akademii umiejętności w Krakowie, członek Tow. przyrodników w Batavii, kierownik pracowni botanicznej, muzeum, ogrodu botanicznego i pomologicznego.

Kazimierz Miczyński, Dr. filozofii i agronom, profesor rolnictwa (ogólnej i szczegółowej uprawy roślin), docent c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie, członek Rady wykonawczej Macierzy Polskiej, członek Komisji egzaminacyjnej dla inżynierów i techników kultury, zastępca członka c. k. Komisji egzaminacyjnej dla nauczycieli szkół rolniczych, kierownik muzeum rolniczego i pola doświadczalnego, członek sekcji rolniczej i redakcyjnej w Komitecie c. k. galic. Tow. gospodarskiego, członek główn. Zarządu Tow. Kółek rolniczych.

Kazimierz Ajdukiewicz, inżynier, profesor inżynierii wiejskiej, kierownik muzeum inżynierii, członek sekcji rolniczej w Komitecie c. k. galic. Tow. gospodarskiego.

Stefan Pawlik, Dr. filozofii, profesor administracji gospodarstwa wiejskiego (wstępu do nauki rolnictwa, ekonomii gospodarstwa wiejskiego, nauki organizacji gospodarstw, rachunkowości i szacowania dóbr ziemskich), docent szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, docent szkoły gorzelniczej w Dublanach, korespondent c. k. Ministerstwa rolnictwa we Wiedniu, członek sekcji rolniczej, ekonomicznej, mleczarskiej i buraczano-cukrowniczej w Komitecie c. k. gal. Tow. gospodarskiego.

Jan Zaleski, kand. nauk przyrodniczych Uniwersytetu Warszawskiego, profesor chemii ogólnej, kierownik pracowni chemicznej, członek Komisji fizyograf. Krakowskiej Akademii umiejętności.

Mieczysław Kowalewski, Dr. filozofii, profesor zoologii i fizjologii zwierząt, kierownik muzeum zoologicznego i pracowni zoologicznej, docent zoologii i kierownik muzeum zoologicznego c. k. Szkoły politechnicznej we Lwowie.

Karol Malsburg, profesor hodowli zwierząt domowych i kierownik pracowni zootechnicznej, sekretarz Kollegium profesorów, członek c. k. Komisji egzamin. dla kandydatów na nauczycieli szkół rolniczych, członek sekcji rybackiej Komitetu c. k. gal. Tow. gospodarskiego.

Stanisław Grabski, Dr. filozofii, docent c. k. Uniw. we Lwowie, profesor ekonomii społecznej.

Kazimierz Szulc, kand. nauk fiz. mat. Un. Peters., prof. adj. fizyki, geografii fizycznej, meteorologii i klimatologii, kierownik pracowni fizycznej, stacyi meteorologicznej i biblioteki Akademii, docent kraj. szkoły gorzelniczej w Dublanach, członek Komisji fizyograf. Akademii umiejętności w Krakowie, członek sekcji rolniczej w Komitecie c. k. gal. Tow. gospodarskiego.

Docenci Akademii rolniczej:

Stanisław Królikowski, mag. nauk przyrodn., profesor Akademii weterynaryi, docent anatomii i weterynaryi.

Stanisław Sokołowski, profesor szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie, docent leśnictwa.

Henryk Sawczyński, Dr. praw, radca Wydziału krajowego, docent historii i literatury polskiej.

Jan Barącz, Dr. med., b. asystent Uniw. Jagiellońskiego w Krakowie, lekarz zakładowy, docent higieny i pomocy w nagłych wypadkach.

Tadeusz Rozwadowski, inżynier Wydziału krajowego, docent rybactwa.

Aleksander Wierzbicki, starszy inżynier Biura melioracyjnego w Wydziale krajowym, docent melioracji rolnych.

Józef Siemiradzki, Dr. fil., profesor c. k. Uniw. we Lwowie, docent mineralogii i geologii, kierownik muzeum mineralogicznego.

Tadeusz Chrząszcz, chemik technolog, prof. kierownik szkoły gorzelniczej i stacyi doświadczalnej przemysłu fermentacyjnego w Dublanach, docent technologii rolniczej, docent szkoły c. k. straży skarbowej.

Paweł Kretowicz, profesor c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie, docent chowu koni.

Ludwik Kawecki, nauczyciel niższej szkoły realnej w Dublanach, docent mleczarstwa i kierownik mleczarni.

Asystenci:

Jan Merunowicz, Dr. fil., asystent chemii ogólnej.

Julian Hanicki, agronom, asystent rolnictwa (do 30. grudnia 1906).

Henryk Maciejowski, agronom, asystent rolnictwa.

Kapelan zakładowy:

Ks. Piotr Weredyński, v. Rektor seminaryum kler. obrz. rzym. kat.

Kancelarya Dyrekcyi:

Dyrektor: Józef Mikułowski-Pomorski jw.

Sekretarz: Bolesław Wieleżyński (przełożony obszaru dworskiego).

Kasyer: Józef Popowicz.

Dyetaryusz: Zygmunt Kowalski.

Lekarz zakładowy i kierownik apteki:

Dr. Jan Barącz jw.

Prace profesorów i docentów.

Dyrektor, profesor Józef Mikułowski-Pomorski (patrz sprawozdanie krajowej stacyi doświadczalnej chemiczno rolniczej).

Prof. Dr. Maryan Raciborski ogłosił drukiem:

Ueber Schrittwachstum der Zelle, drukow. w biulet. Akademii umiejętności w Krakowie.

Coreopsis var. prolifica, drukow. w Wiesner's Festschrift Wiedeń

Prof. Dr. Kazimierz Miczyński ogłosił drukiem:

Obecny stan hodowli roślin w Niemczech (Lwów 1906). Hodowla żyta w Petkus (Warszawa 1907). Studya nad krzyżowaniem odmian pszenicy (Rocznik nauk rolniczych. Kraków 1907). Przyrząd do badania tęgości słomy (tamże). Jaki pożytek z uprawy dobrych odmian roślin i jak można dobre odmiany roślin wytwarzać (Lwów. Wyd. Tow. K. Roln. 1907). O ziemniaku urugwajskim (*Solanum Commersoni*) (Rolnik. Lwów). Wziął udział w obradach międzynarodowego kongresu rolniczego we Wiedniu 1907. Podczas 10-tego zjazdu przyrodników i lekarzy polskich we Lwowie był organizatorem i gospodarzem Sekcyi rolniczej zjazdu; wygłosił na zjeździe referaty: O znaczeniu krzyżowania w hodowli zbóż. O potrzebie zbadania odmian roślin uprawnych w Polsce i ich rozmieszczenia. Brał udział jako członek komisji sędziów w okręgowej wystawie rolniczo-przemysłowej w Wadowicach.

Profesor inżynier Kazimierz Ajdukiewicz brał udział w przeprowadzaniu prób maszyn rolniczych w Jaworowie, tudzież maszyn do kopania

ziemniaków w Uhryniu pod Czortkowem Ogłosił w Rolniku sprawozdania z prób przeprowadzonych w Uhryniu

Prof. Dr. Stefan Pawlik ogłosił drukiem:

Senator Radwański o gospodarstwie. Kraków 1906.

Dublany 1856—1906. Lwów 1907.

Próba badań ustroju naszych gospodarstw Kraków 1907.

Okresy robocze w gospodarstwach ziem polskich. Warszawa 1907.

Nadto artykuły: O rachunkowości w gospodarstwie wiejskiem w „Rachmistrzu“. Akademia rolnicza w Dublanach w „Warsz. Przeglądzie rolniczym“.

Brał udział w wycieczkach sobotnich do Stronibab i Starych Brodów, nadto w wycieczce dorocznej z uczniami Akademii do Mikulic, Przeworska, Rudnika, Dzikowa, Okocimia, Grodkowic, Mydlnik i Wieliczki W czasie wakacji zwiedził kilka gospodarstw w okolicy Aquileji i również w Styryi gospodarstwa ogniowe. W międzynarodowym kongresie rolniczym we Wiedniu wziął czynny udział w dniach od 20. do 25. czerwca 1907.

Prof. Jan Zaleski ogłosił drukiem:

„Zastosowania metody spalań elementarnych Dennstedta do analizy pochodnych barwika krwi“, tudzież wspólnie z asystentem Drem Janem Merunowiczem „Studya nad heminami“ (Rozprawy Akademii umiejętności. Kraków 1907).

Prof. Dr. Mieczysław Kowalewski ogłosił drukiem:

Materyały do fauny helmintologicznej pasorzytniczej polskiej V. w sprawozdaniach komisji fizyogr. Akad. umiej w Krakowie 1907.

Studya helmintologiczne część X. Przyczynek do bliższej znajomości dwóch ptasich tasiemców z tablicą podwójną w rozprawach Wydz. matemat. przyrodn. Akademii umiej. w Krakowie 1907.

Prof. Karol Malsburg przeprowadził szereg badań nad histologicznym ustrojem różnych ras bydła i koni, z których wygłosił referat na III-ciem posiedzeniu tegorocznego zjazdu lekarzy i przyrodników polskich we Lwowie p. t. „Histologiczny problemat hodowlany“ zamieszczony w „Pamiętniku“ tegoż zjazdu w Nr. 5.

W królikarni przedsięwziął szereg doświadczeń nad dziedzicznością cech ustrojowych w myśl prawa Mendla Prowadził doświadczenia w oborze z żywieniem krów mlecznych i z bakteriami powodującymi wady mleka, w celach demonstracyjnych.

Prof. adj Kazimierz Szule prowadził spostrzeżenia meteorologiczne i wyniki ogłaszał w sprawozdaniach Komisji fizyogr. Akad. Umiej. w Krakowie, w „Jahrbücher der k. k. Centralanstalt für Meteorologie und Geodynamik in Wien“, w „Jahrbücher des k. k. hydrograph. Central-Bureau's in Wien“, w Towarzystwie im. Kopernika we Lwowie wygłosił odczyt p. t. „Pyrheliometr Angströma i heliodynamometr Kosińskiego“.

Docent prof. mag. Stanisław Królikowski ogłosił drukiem:

Przyczynki do kazuistyki nadłomań u koni (Przegląd weterynarski 1907).

Tablica poglądowa uzębienia końskiego do rozpoznawania wieku koni.

Wydanie drugie uzupełnione. Lwów 1907.

Wystawa tegoroczna bydła rozplodowego i nierogacizny we Lwowie. (Przegląd weterynarski 1906).

Odpowiedź na listy kolegów zakordonowych (Przegląd weterynarski 1908). Jest to informacja co do źródeł, któremi posiłkować się można przy wykładach popularnych z dziedziny weterynaryi i hodowli dla ludu wiejskiego.

Szereg artykułów i odez w sprawie Zjazdu przyrodników i lekarzy polskich i wystawy higienicznej (Przegląd weter. 1907).

Przegląd weterynarski, miesięcznik poświęcony weterynaryi i hodowli, subwencyonowany przez Wydział krajowy. Rocznik XXI. i XXII.

Wskutek poruczenia ze strony Komitetu Zjazdu przyrodniczo-lekarskiego, jako gospodarz sekcji weterynaryjnej tegoż Zjazdu, doprowadził sekcję do skutku i ogłosił spis posiedzeń tejże sekcji p. t. X. Zjazd lekarzy i przyrodników polskich (Przegląd weteryn. 1907). Urządził oddział weterynaryjny na wystawie przyrodniczo-lekarskiej we Lwowie i wydał Spis przedmiotów wystawionych w oddziale weterynaryjnym (Lwów 1907 w 8-ce Nr. 20).

Docent Tadeusz Chrzęszcz ogłosił drukiem:

Wina owocowe, (podręcznik Kraków 1907).

Skład mikroorganizmów na owocach jadalnych (Wina).

Przyrost kwasowości, odfermentowanie, wydatki (Gazeta rolnicza).

Gorzelnia (Rolnik).

Metoda oznaczania siły rozpuszczającej i cukrującej (Badania).

Wspólnie z asystentem Sokołowskim „Badania w gorzelnictwie“ (Podręcznik Lwów 1907).

Nadto zamieścił mniejsze artykuły i referaty w „Rolniku“, w „Gorzelniku“ i „Rachmistrzu“. Wygłosił odczyt na ogólnem zebraniu pracowników gorzelnicznych w Warszawie: krytyczny pogląd na metody prowadzenia drożdży. Odbył podróż naukową do Niemiec celem przestudyowania sprawy suszenia ziemniaków.

Pracownie, zbiory i muzea w r. 1906/7.

Pracownia botaniczna: Kierownik: prof. Dr. Maryan Raciborski.
Asystent: Vacat.

Ogród botaniczny: Kierownik: prof. Dr. Maryan Raciborski. Ogrodnik: Wacław Celiński. Pomocnik ogrodnika: Józef Nitka i Marek Wieczorkowski.

Pracownia i muzeum zoologiczne: Kierownik: prof. Dr. Mieczysław Kowalewski. Asystent: Vacat.

Pracownia i muzeum zootechniczne: Kierownik: prof. Karol Malsburg. Asystent: Karol Różycki, stypendysta Wydziału krajowego.

Pracownia fizyczna: Kierownik: prof. adj. Kazimierz Szulc.

Pracownia chemiczna: Kierownik: prof. Jan Zaleski. Asystent: Dr. Jan Merunowicz.

Gabinet mineralogiczny: Kierownik: doc. Dr. Józef Siemiradzki.

Pracownia rolnicza i muzeum: Kierownik: prof. Dr. Kazimierz Miczyński. Asystent: Julian Hanicki do 31. grudnia 1906. Henryk Maciejowski od 1. stycznia 1907.

Muzeum inżynierii wiejskiej: Kierownik: prof. Kaz. Ajdukiewicz.

Mleczarnia: Kierownik: Ludwik Kawecki.

Stacya meteorologiczna: Kierownik: prof. adj. Kazimierz Szulc.

Zbiory administracyjne: Kierownik: prof. Dr. Stefan Pawlik.

Zbiory do wykładów: melioracyi rolnych, leśnictwa, rybactwa i anatomii zwierząt, powierzono opiece odnośnych docentów.

Biblioteka: Kurator: prof. adj. Kaz. Szulc. Bibliotekarz: Józ. Popowicz.

Pole doświadczeń I. Kierownik: prof. Dr. Kazim. Miczyński.

„ „ II. „ „ dyr. prof. J. M. Pomorski.

Biblioteka Akademii

W ciągu roku 1906/7 przybyło do biblioteki Akademii rolniczej w Dublanach dzieł 130, tomów 141 a mianowicie:

w dziale nauk fachowych	dzieł	39	tomów	43
" " " przyrodniczych	"	42	"	48
" " " społecznych	"	25	"	25
" " bibliografii i rozmaitości	"	24	"	25
Razem	dzieł	130	tomów	141.

Z tej liczby:

w języku polskim	dzieł	50	tomów	54
" " niemieckim	"	43	"	49
" " angielskim	"	35	"	36
" " francuskim	"	1	"	1
" " czeskim	"	1	"	1
Razem	dzieł	130	tomów	141.

Ogółem z dniem 1. lipca 1907 liczyła biblioteka dzieł 5.075, tomów 7.438.

W ciągu roku 1906/7 otrzymywała biblioteka czasopism i roczników 71, a mianowicie:

w dziale nauk fachowych	32	w tem bezpłatnie	8
" " " przyrodniczych	27	" "	2
" " " społecznych	4	" "	2
" " bibliografii i rozmaitości	8	" "	6
Razem	71	wtem bezpłatnie	18

Z tego

w języku polskim	24
" " niemieckim	44
" " angielskim	1
" " francuskim	2
Razem	71.

Muzeum rolnicze

wzbogaciło się kolekcją 188 odmian jęczmienia, zestawionych przez prof. Atterberga z Kalmar w Szwecyi i szeregiem okazów chorób roślin uprawnych i innych okazów z dziedziny produkcji roślin.

Pole doświadczalne

obejmowało jak corocznie liczne kolekcye odmian roślin uprawnych, mianowicie zbóż i ziemniaków. Oprócz tego wykonano doświadczenia z uprawą porównawczą odmian owsa, sorga i prosa, tudzież robiono dalsze studia nad krzyżowaniem zbóż. Urządzono żelazną siatkę dla ochrony cenniejszych kultur od wróbli na przestrzeni 1.000 m² i wybudowano chodnik 80 m. bież.

Pracownia i muzeum zoologiczne.

Nabyto mikroskop większy, nowej konstrukcyi z fabryki C. Zeissa w Jenie, 2 okulary, ryby i kota z naczyniami krwionośnymi, podwójnie nastrzykanemi, w spirytusie, 20 nowych dzieł zoologicznych do biblioteki podręcznej.

Muzeum inżynierji rolniczej.

Przykupiono: Pług Eberhardta z 3 typami odkładnic, pług do wyorywania ziemniaków, extyrpator, skaryfikator i znacznik, pług Sacka normalny i do przeorywania zielonych nawozów, pług zwrotny Zilla. Biblioteka wzrosła o kilka dzieł treści technicznej.

Zbiór katedry administracji gospodarstwa

uzupełniony został szeregiem tablic do demonstracji przy wykładach ułożonych na podstawie materiału zebranego i opracowanego przez prof. Dr. St. Pawlika.

Pracownia zootechniczna

założona w roku zeszłym przy katedrze hodowlanej dla celów mleczarskich i hodowlanych. Mieści się dotąd jeszcze w ciasnej i niedogodnej ubikacji, która nie pozwala na uporządkowanie i racjonalne rozmieszczenie zbiorów i przyrządów zootechnicznych, które uzupełniono licznymi zakupami jak: lasek mierniczych i cyrkla oraz taśm do pomiarów zwierzęcych i kranilogicznych, dużego mikroskopu Zeissowskiego, dwóch termostatów, sterylizatora, mikrotomu i licznych przyborów do badań bakteryologicznych, histologicznych i anatomicznych oraz podręcznych zapasów najniezbędniejszych chemikaliów.

W połączeniu z powyższą pracownią została założona dla celów doświadczalno-naukowych królikarnia, w której znajduje się sześć różnych ras królików. Obok tego założono także małe wiwarium myszy białych i zwykłych do celów demonstracyjnych.

Również założono w roku bieżącym podręczną bibliotekę zootechniczną, której brak dotąd dotkliwie się dawał odczuwać i zaopatrzone ją w niewielką co prawda na razie ilość dzieł i czasopism fachowych.

Pracownia fizyczna i stacya meteorologiczna.

Nabyto: śniegomierz samopiszący Hellman-Fuess, deszczomierz zwykły w miejsce dawnego zużytego, miliampermetr, chromoskop.

Przeniesiono budkę z termometrami i przyrządy do mierzenia opadów na pole doświadczalne; miejsce zajęte przez te przyrządy ogrodzono siatką metalową.

Muzeum anatomii i weterynaryi.

Nabyto: Zbiór podków dla koni, osłów i bydła rogatego, dla zwierząt zdrowych przeznaczonych do różnych usług na różne pory roku i dla zwierząt z kopytami i chodami wadliwymi. Piękny i cenny ten zbiór wykonany pod kierownictwem jednego z weterynarzy wojskowych, wystawiony i zaszczytnie odznaczony na wystawie krajowej we Lwowie w roku 1894, nabyty został od wdowy po tymże weterynarzu i wcielony do zbiorów Akademii rolniczej.

Zbiór okazów uzębienia koni i bydła rogatego wykonany przez laboranta przy Akademii weterynaryjnej pod kierownictwem prof. Królikowskiego. Zbiór ten uzupełnia się stopniowo w miarę gromadzonego materiału. Uzębienia bydlęce umieszczone na jednej deszczółce wraz z rogami wziętymi od tychże zwierząt, do których należało uzębienie.

Frekwencya uczniów:

Frekwencya uczniów w roku 1906/7 przedstawiała się następująco:

Uczęszczało uczniów:

na rok I.	36
na rok II.	27
na rok III.	19
Razem	82

a to pozostało z roku 1904/5 46

przyjętych w roku 1906/7 36

Razem 82

Według stanu rodziców było :

Synów właścicieli większych posiadłości wiejskich	20
„ dzierżawców	3
„ właścicieli mniejszych	24
„ innych zawodów	35
Razem	<u>82</u>

Według odbytych studyów było :

z wyższych zakładów naukowych	22
z egzaminem dojrzałości	54
za egzaminem wstępnym	6
Razem	<u>82</u>

Na rok szkolny 1907/8 wpisało się ogółem 90 uczniów zwyczajnych. Do egzaminu głównego ustnego, w terminie przed i powakacyjnym (5. listopada 1907) zgłosiło się 21 uczniów III. roku a to 16, którzy ukończyli Akademię w roku 1907 a 5 z lat poprzednich.

Komisję dla egzaminu głównego składali dyrektor prof. Józef Mikułowski-Pomorski (przewodniczący), prof. Dr. Stefan Pawlik, prof. Dr. Kazimierz Miczyński i prof. Karol Malsburg (wybrani przez Kolegium profesorów), Oskar Schnell i Tadeusz Langie (mianowani przez Wydział krajowy). Egzamin ten złożyli następujący uczniowie :

1. Bereza Witold (z odznaczeniem)
2. Błahij Szczepański Jan
3. Bieńkowski Józef
4. Groblicki Andrzej
5. Janowski Teofil
6. Jaroński Kazimierz
7. Karczewski Henryk
8. Karpowicz Kazimierz
9. Konarski Aleksander
10. Kotarski Stefan
11. Kozłowski Kazimierz
12. Linde Juliusz
13. Machalica Alojzy
14. Moczarski Zygmunt (z odznaczeniem)
15. Peszyński Stefan
16. Rzewuski Kazimierz (z odznacz.).
17. Soroko Mieczysław
18. Szulc Tadeusz
19. Wielhorski Józef hr.
20. Woyniłowicz Józef
21. Wygoda Benedykt.

Miejsca funduszowe i stypendya.

W roku szkolnym 1906/7 nadano z fundacyi przeznaczonych dla uczniów Akademii rolniczej w Dublinach na podstawie dekretów Wysokiego Wydziału krajowego, Wysokiego c. k. Namiestnictwa i Swietnego Komitetu c. k. gal. Tow. gospodarskiego, ogółem 11 stypendyów w łącznej kwocie 3.340 kor.

Nadto nadał Wydział krajowy 12 uczniom miejsca funduszowe.

Dublany, d. 2. marca 1908.

Dyrekcya Akademii rolniczej w Dublinach.

Józef Mikułowski Pomorski m. p. dyrektor.

Sprawozdanie

krajowej niższej szkoły rolniczej w Dublanach za rok 1905/6 i 1906/7

Skład grona nauczycielskiego.

1. Juliusz Frommel, dyrektor, udzielał na roku III-cim nauki zarządu gospodarskiego.
 2. Ks. Piotr Weredyński, wicerektor Semin. duchown. obrz. łac. we Lwowie, kapelan zakładu, udzielał nauki religii obrz. rzym. kat.
 3. Ks. Włodzimierz Konowalec, paroch, udzielał nauki religii obrz. greck. kat.
 4. Ludwik Kawecki, nauczyciel fachowy, udzielał nauki: anatomii i fizjologii zwierząt domowych i hodowli, rachunkowości i chemii oraz zarządzał internatem.
 5. Karol Huppenthal, nauczyciel fachowy, udzielał nauki fizyki, rolnictwa, mechaniki, botaniki i zoologii.
 6. Stanisław Królikowski, profesor c. k. Akademii weterynaryi we Lwowie, udzielał na roku III-cim nauki weterynaryi.
 7. Maryan Nowicki, nauczyciel do nauk elementarnych, śpiewu i gimnastyki.
 8. Piotr Nastawny pełnił obowiązki instruktora do robót praktycznych.
- W roku 1906/7 zaszły następujące zmiany: Po ustąpieniu dyrektora Juliusza Frommła, który przez lat 12 prowadził szkołę, dyrekcya przeszła do rąk profesora Józefa Mikułowskiego Pomorskiego. Naukę zarządu prowadzoną przez dyrektora Juliusza Frommła, objął nauczyciel Ludwik Kawecki. Na miejsce nauczyciela Karola Huppenthala, zamianowanym został Jan Stepek.

Frekwencya uczniów.

Ilość uczniów wynosiła z początkiem roku szkol. 1905/6 1906/7

a) na III. roku nauki	13	16
b) „ II. „ „	13	12
c) „ I. „ „	18	18
Razem	44	46

Z nowo przyjętych na I-szy rok nauki wykazali się świadectwami ukończenia:

	1905/6	1906/7
I-go roku semin. nauczycielskiego	1	—
I-szej i II-giej klasy szkół średnich	4	2
szkół wydziałowych (niezupeln.)	5	1
szkoły ludowej	8	14
szkoły chmielarskiej	—	1
Razem	18	18

W ciągu roku zmienił się stan powyższy z powodu wystąpienia kilku uczniów ze szkoły i przeniesienia niektórych jako dobrze przygotowanych z I-go na II-gi rok nauki, tak, że frekwencya przedstawiała się następująco z końcem roku:

	1905/6	1906/7
na III-cim roku nauki	13	16
„ II-gim „ „	16	14
„ I-szym „ „	12	13
Razem	41	43

Ukończyli szkołę i otrzymali świadectwa uzdolnienia na pisarzy ekonomicznych i dozorców robót folwarcznych w roku 1905/6 11 tu uczniów a w roku 1906/7 16 uczniów.

Jako bardzo dobrze uzdolnieni:

1905/6.	1906/7.
1. Gawaluch Michał	1. Bartoszek Andrzej
2. Halikowski Kazimierz	2. Kasprzyk Piotr
3. Herzog Ferdynand	3. Pochmurski Paweł
4. Kipryjańczuk Nikifor	4. Waniewicz Zygmunt

Jako dobrze uzdolnieni:

1. Czornobaj Dyonizy	1. Berezowski Józef
2. Hofman Emeryk	2. Bigo Władysław
3. Lis Józef	3. Cisek Leon
4. Pasierski Paweł	4. Gawaluch Jan
5. Sokołowski Antoni	5. Kobylański Ludwik
6. Soroka Kazimierz	6. Miszczuk Marcin
7. Wencak Laurenty	7. Szolomiak Teodor
	8. Wodnicki Stanisław
	9. Zabłocki Wincenty

Jako dostatecznie uzdolnieni:

1. Hołodniak Kazimierz
2. Hozyasz Jan
3. Zaleski Franciszek

Stan szkoły przedstawiał się, jak następuje:

a) podług wieku :	w roku 1905/6 1906/7	
16 letnich	2	9
17 „	9	6
18 „	1	18
19 „	18	3
20 „	5	3
21 „	5	3
24 „	1	1
Razem	41	43

b) według wyznania :	w roku 1905/6 1906/7	
rzymsko katol.	33	34
grecko katol.	8	9
Razem	41	43

c) według przynależności do powiatów :	w roku 1905/6 1906/7	
1. Bóbrka	4	4
2. Gródek	1	1
3. Horodenka	1	1
4. Jasło	1	1

	w roku 1905/6	1906/7
5. Jaworów	1	1
6. Jarosław	5	4
7. Kamionka strumiłowa	3	5
8. Kałusz	2	2
9. Kraków	1	1
10. Lwów	4	3
11. Mościska	4	2
12. Rzeszów	1	1
13. Sambor	3	1
14. Strzyżów	1	1
15. Żółkiew	1	4
16. Złoczów	3	8
Z Królestwa Polskiego .	2	3
Razem	41	43

d) według pochodzenia i zatrudnienia rodziców :

	w roku 1905/6	1906/7
1. synów rolników włościan	24	28
2. „ właścicieli dóbr	1	1
3. „ urzędników gospodar.	7	7
4. „ urzędników	5	5
5. „ wyrobników	3	1
6. „ księży ruskich	1	1
Razem	41	43

Rozwój niższej szkoły w Dublanach był normalny, o ile to jest możliwym w warunkach miejscowych. Brak dotkliwy trzeciej sali do nauki utrudnia bardzo zajęcia uczniów w porze zimowej i podczas wieczorów. Szkoła dublańska jest pod tym względem niemal najgorzej wyposażoną ze szkół krajowych. Szczupłą ilość środków naukowych niema gdzie pomieścić. Wykazywany już wielokrotnie w poprzednich sprawozdaniach brak ubieralni i łazienki utrudnia czyste utrzymanie szkoły i uczniów. Na utrzymanie odpowiedniej karności wpływa ujemnie pomieszczenie uczniów w domu zamieszkałym przez kilku funkcjonariuszy stojących poza szkołą. Braki w urządzeniu folwarku nie dobrze wpływają na przygotowanie uczniów do przyszłych stanowisk pomocników gospodarczych, przez brak składów inwentarz martwy użytkowany przez uczniów nie może być odpowiednio przechowywany — a przez to uczniowie niedostatecznie się przyzwyczajają w gospodarstwie dublańskim do oszczędności, skrętności i porządku.

Nadto momentem niedobrze wpływającym na pedagogiczny wpływ pracy uczniów jest to, że nie widzą rezultatu swych zabiegów, gdyż praca ich jest zawsze pomieszana z pracą robotnika najemnego i nie może być pod dostateczną opieką nauczycieli szkoły. Przez to uczniowie nie mają ambicyi dobrego wykonywania roboty i traktują ją nie jako rzecz mającą cel określony. Używanie uczniów starszych do pomocy w zarządzie folwarku jest niewątpliwie dodatnią stroną szkoły dublańskiej, co jednak nie wyklucza, że dla praktycznego wykształcenia uczniów niezbędną jest zasadnicza reorganizacja stosunku szkoły do gospodarstwa folwarcznego. Zmiany w tym kierunku są zamierzone, trudności jednak są za wielkie i szereg ich jest nie do usunięcia wskutek sąsiedztwa z Akademią, będącą naturalnie w innym stosunku do gospodarstwa folwarcznego. Dla tych względów uważam za bardzo pożądaną, by szkołę rolniczą niższą z Dublan przenieść. Ponieważ w krótkim przeciągu czasu nieodpowiedni dla swego

celu gmach niższej szkoły będzie musiał być i tak zastąpiony nowym -- kwestya przeniesienia przedstawiać się będzie o tyle mniej kosztowną.

W planie naukowym wprowadzono roboty drzewne jako rodzaj slōjdu, mający na celu wyrobienie uczniów w kierunku praktycznym i zapoznanie ich bliższe z robotami kołodziejskimi. Dla zajęć tych brak jest dostatecznie obszernego pomieszczenia i nauka musi się odbywać partyami.

Zgłoszeń do szkoły było o wiele więcej jak wolnych miejsc. Kończący znajdując umieszczenie łatwo i prawie wszyscy wchodzą do gospodarstw w charakterze pisarzy, pomocników etc.

Jak zwykle odbywano z uczniami wycieczki do lwowskich fabryk maszyn i narzędzi rolniczych, do c. k. Sądu powiatowego dla zapoznania się z księgami gruntowymi, dla zwiedzenia pamiątek historycznych. Uczniowie brali udział w uroczystościach i odczytach urządanych przez słuchaczy Akademii.

Stan zdrowotny był bardzo dobry. W roku 1905/6 był jeden wypadek gruźlicy. Chorego leczono w Zakopanem a następnie w Zakładzie.

Dublany, d. 7. marca 1908.

Dyrekcya krajowych zakładów rolniczych w Dublanach.

Józef Mikułowski Pomorski, w. r.
dyrektor.

Sprawozdanie

krajowej szkoły gorzelniczej w Dublanach za rok szkolny 1906/7.

Grono profesorów, docentów, oraz innych funkcjonariuszy i ich działalność.

1. Tadeusz Czesław Chrzęszcz, chemik-technolog, profesor, — kierownik szkoły gorzelniczej i stacji doświadczalnej przem. ferm., doc. Akademii rolniczej. Wykładał chemię ogólną, enzymatykę, technologię i mikroorganizmy.

Ogłosił drukiem:

a) Wina owocowe, podręcznik, 207 str. Kraków 1907.

b) Skład mikroorganizmów na owocach jadalnych (wina).

c) Przyrost kwasowości, odfermentowanie, wydatki (Gazeta rolnicza).

d) Gorzelnia (Rolnik).

e) Metoda oznaczenia siły rozpuszczającej i cukrującej skrobię (Badania).

f) Wspólnie z asystentem Sokołowskim „Badania w gorzelnictwie“, podręcznik, 176 str. Lwów 1907.

Nadto pomieścił mniejsze artykuły i referaty w Rolniku, Gazecie rolniczej, Gorzelniku i Rachmistrzu.

Wykładał na 1) kursie gorzelniczym w Warszawie, technologię gorzelniczą i enzymatykę, 2) kursie c. k. straży skarbowej we Lwowie, gorzelnictwo, browarnictwo i cukrownictwo, 3) kursie zużytkowania owoców w Limanowej wina owocowe, soki i ocet.

Wygłosił odczyt w Tow. pracowników gorzelniczych w Warszawie „Krytyczny pogląd na metody prowadzenia drożdży“. Odbył na polecenie Wydziału krajowego podróż do Niemiec, celem przestudyowania sprawy suszenia ziemniaków. Dokonał kontroli szeregu gorzelń i innych zakładów fabrycznych; udzielał porad technicznych.

2. Stanisław Prokopowicz, c. k. radca dworu, wykładał opodatkowanie gorzelń.

3. Kazimierz Ajdukiewicz, inż. prof. Akademii rolniczej w Dublanach, wykładał o kotłach i maszynach.

4. Kazimierz Szulc, prof. adj. Akademii, wykładał matematykę i fizykę.

5. Stefan Pawlik, prof. Akademii, wykładał o rachunkowości i księzkowości.

6. Leopold Baczewski, właściciel fabryki rektyfikacji firmy I. A. Baczewski w Zniesieniu pod Lwowem, wykładał o rektyfikacji i prowadził ćwiczenia praktyczne w swej fabryce.

7. Jan Sokołowski, asystent, obecny kierownik stacji gorzelniczej w Warszawie, wykładał chemię analityczną i prowadził laboratorium chemiczne i mikroskopowe, oraz naukę rysunków aparatów i planów gorzelni. Ogłosił wspólnie z kierownikiem T. Chrzęszczem „Badania w gorzelnictwie“.

8 Bolesław Bajankiewicz, gorzelnik, prowadził ćwiczenia praktyczne w gorzelnii szkolnej, pomagał w wykonaniu badań tak w gorzelnii, jakoteż w laboratorium. Dokonał kontroli szeregu gorzelń (do 8. lutego 1907 funkcje gorzelnika pełnił Jan Karczewski).

Szczepan Zajac, laborant.

Uczniowie.

W roku 1906/7 zgłosiło się do zapisu 31 uczniów oraz 7 słuchaczy Akademii rolniczej. Na podstawie wykazanych kwalifikacji przyjęto następujących 20 gorzelników:

1. Bolesław Bajankiewicz
2. Kwiryn Derecki
3. Stanisław Iliński
4. Albin Jaworski
5. Adolf Kaliński
6. Janusz Gruf Kleszczyński
7. Karol Gorzechowski
8. Konrad Kościński
9. Ludwik Kuszewski
10. Jan Matwijczuk
11. Jerzy Parniewski
12. Uleksander Pępiak
13. Jan Punda
14. Kazimierz Raciborski
15. Eugeniusz Sadowski
16. Ignacy Tarnawski
17. Stanisław Telatycki
18. Stanisław Tratkiewicz
19. Jan Trębicki
20. Jan Zacharzewski.

Uwolnionych od opłaty szkolnej było 15, zasiłki przyznał Wydział krajowy 15 uczniom w ogólnej kwocie 1.780 K.

Z Galicji było 9 ciu uczniów, z Królestwa i Litwy 11 tu.

Nauki poprzednie odebrało:

V. lub VI. klasę gimnazyum	4
ukończoną niższą szkołę średnią lub zakład równorzędny	9
7 klas szkoły wydziałowej	4
przyjęto na podstawie egz. wstępnego	3

Wszyscy uczniowie wykazali się praktyką gorzelniczą 2 letnią lub dłuższą. Jeden uczeń miał tylko 1 rok praktyki, co uwzględniono wobec wyższych studyów teoretycznych.

Według pochodzenia było:

synów właścicieli majątków ziemskich	4
„ mniejszych rolników	1
„ rządców majątków	6
„ gorzelników	3
„ rzemieślników	4
„ urzędników	2

W roku ubiegłym gorzelnicy przedstawiali materyał bardzo dobry, na ogół biorąc z Królestwa byli lepiej przygotowani i zdolniejsi.

Wszyscy wyżej wymienieni uczniowie ukończyli szkołę, a to:

z postępem celującym . . .	6
„ bardzo dobrym	7
„ dobrym . . .	5
„ dostatecznym . . .	2

Wszyscy po opuszczeniu szkoły otrzymali posady, 10 wróciło do Królestwa, 10 zostało w Galicyi i wszyscy ci mają posady samoistnych kierowników.

Oprócz 20 uczniów zwyczajnych odbyło zupełny kurs gorzelniczy 1906/7 także 4 uczniów Akademii rolniczej w Dublanach. Rozporządzeniem z d. 4. czerwca 1907 l. 114.147/6 postanowił Wydział krajowy, że na przyszłość równoczesne odbywanie studyów w Akademii i kursu gorzelniczego nie będzie dozwolonem ze względu na kolizyę wykładów i zajęć praktycznych w Akademii i szkole gorzelniczej.

Szkoła gorzelnicza nie dysponowała jeszcze w r. 1906/7 odpowiedniemi pomieszczeniami, przeto ćwiczenia w laboratoryach były bardzo utrudnione. Również z braku mikroskopów i innych przyrządów laboratoryjnych musiano ograniczyć ćwiczenia praktyczne. Należy się spodziewać, że laboratoryum nowo postawionej szkoły zostanie tak wyposażone, aby nauka mogła się odbywać bez dotychczasowych trudności. Z braku odpowiedniego pomieszczenia wstrzymano na razie także formalne otwarcie stacyi doświadczalnej dla gorzelnictwa i przemysłów fermentacyjnych. W tym kierunku ograniczyła szkoła swoją działalność do:

I. udzielania porad technicznych;

II. sprzedaży po cenach własnych odczynników i instrumentów potrzebnych do kontroli roboty w zakładach przemysłowych;

III. prowadziła liczne oryginalne badania, w czem byli czynni kierownik stacyi, asystent i kier. gorzelnii, jako drugi asystent.

Tematy badania były następujące:

1. Skład mimoorganizmów na owocach jadalnych (ogłoszone — patrz działalność);
2. Wpływ rozcieńczenia moszczu na jakość otrzymanego wina (ogłoszone);
3. Nowe metody oznaczenia siły rozpuszczającej i cukrującej skrobię (ogł. patrz dział.);
4. Bardzo obszerne badania nad rozmaitymi słodami (nieskończone);
5. Własności i zachowania się amylazy (niesk.);
6. Wpływ środków podniecających na siłę pędową drożdży (nieskończ.);
7. Jaka jest najlepsza metoda prowadzenia drożdży (patrz dział.).

W roku 1906/7 zakupiono następujące przyrządy wykazane inwentarzem:

Pompę wodną, dzwon Botkina, 10 palników gazowych, czarkę platynową, 2 mikroskopy, szafka dla kultur Hansena, aparat do lakowania preparatów mikroskopowych, waga do zboża normalna, 2 termostaty.

Bibliotekę powiększono zakupnem 15 tomów dzieł naukowych, nadto korzystano z 7-miu pism fachowych.

Gorzelnia doświadczalna.

Rekonstrukcyę gorzelnii ukończyła fabryka maszyn ks. A. Lubomirskiego we Lwowie w dniu 20. listopada 1906, rozpoczęto kampanię gorzelniczną dnia 25. listopada i prowadzono do 25. marca 1907.

Gorzelnia w obecnym stanie przedstawia rzeczywistą uczelnię, która nie tylko jest niezbędnym obiektem demonstracyjnym szkoły gorzelniczej, ale umożli-

wia wykonanie wszelkich prób i doświadczeń i tym przodownictwem postępu służy z pożytkiem krajowi.

Próby w kampanii 1906/7 obejmowały:

I. Słód.

a) Najlepszy sposób prowadzenia słodu.

b) Różnica słodu otrzymanego z ziarn małych i wielkich.

c) Różnica między słodami otrzymanymi z jęczmienia, żyta, pszenicy, kukurudzy, prosa i owsa.

II. Gotowanie.

a) Najlepszy sposób gotowania ziemniaków.

b) Zależność zacukrzenia od szybkości wyciskania ugotowanej masy.

III. a) Jaka metoda prowadzenia drożdży na kwasie siarczanym jest najlepsza. Porównanie metod Büchelera, Bauera, Kuesa, Chrząszcza.

b) Wpływ drzewa kadzi na przebieg fermentacji.

IV. Zależność zużytego opału od temperatury zewnętrznej, a także izolacji rur parowych (badania, część I.).

W sumie przerobiono w kampanii: ziemniaków 1900 q. o procentowości skrobi 13–17.7%, 43·20 q. jęczmienia, 8¹⁰ q. żyta, 17⁵⁰ q. kukurudzy, 1 q. owsa, 0¹⁰ q. pszenicy, 0¹⁰ q. prosa.

Wyprodukowano:

kontyngentu . . .	173.01 st. l.
exkontyngentu. . .	18.59 „

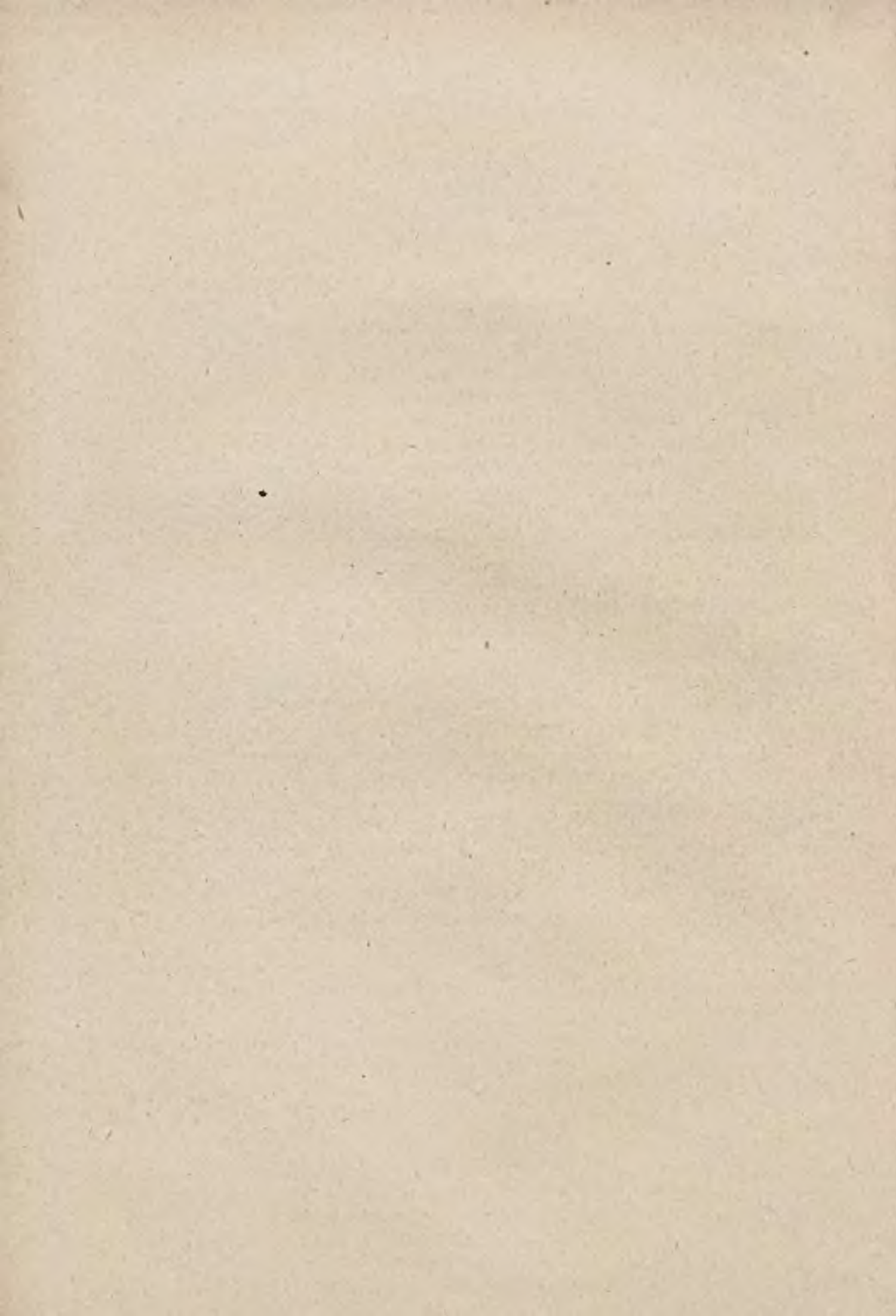
Razem . 191.60 hl. bezwodnego alkoholu.

Wszystkie prace w gorzelnii wykonywali uczniowie szkoły gorzelniczej z wyjątkiem palenia pod kotłami w gorzelnii i przy pompie nad stawem, co wykonywali osobni palacze.

W czerwcu 1907 puszczone gorzelnię ponownie w ruch na 1 tydzień dla kursu Straży skarbowej (kurs ten wznowiono po 2-letniej przerwie).

Dublany, d 24 lutego 1908.

Prof. T. Chrząszcz, w. r.
kierownik szkoły gorzelniczej.

W y k a z

produkcji gospodarstwa rolnego w roku 1905/6.

L. porządk.	P ł o d y	W roku 1904/5				W roku gospodarskim 1905/6.											
		z jednego morga				z morgów	w sнопie		z e b r a n o				w sнопie		Produkcya z morga		
		kóp	fur	q.	kg.		kóp	kg.	w z i a r n i e		w snoopie		w z i a r n i e				
								celne	średnie	poślednie	kóp	kg.	q.	kg.	q.	kg.	
1	Żyto	1407	—	24	87	48	416	13	442	11	9	87	21	80	970	11	02
2	Pszonica ozima	14	—	18	14	20	386	34	301	97	34	83	11	01	11·6	17	39
3	Jęczmień oziminy	6·1	—	16	03	10	76	—	95	57	—	—	12	76	7·6	10	83
4	„ jary	5·87	—	12	89	30	268	55	185	83	—	—	28	76	8·9	7	15
5	Owies	9·22	—	14	68	11	90	41	112	18	—	—	28	90	8·3	12	08
6	Bobik	6·83	—	4	58	2½	14	15	13	58	1	40	—	81	6·08	6	03
7	Wyka nasienna	—	—	—	—	2½	14	—	14	93	—	—	—	—	5·6	5	97
8	Rzepak	—	42·5	11	96	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
9	Koniczyna biała	—	6·3	3	01	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10	Ziemiaki	—	—	92	58	30	—	—	2·746	42	—	—	—	—	—	71	55
11	Buraki pastewne	—	—	201	—	7¼	—	—	2·850	—	—	—	—	—	—	368	90
12	Marchew pastewna	—	—	134	—	1½	—	—	336	—	—	—	—	—	—	224	—
13	Mohar i proso	—	—	—	—	½	2	27	3	20	—	—	—	—	4·09	6	40
14	Mak	—	—	4	43	½	5	44	2	30	—	—	—	—	11·5	4	60
15	Rzepa	—	—	173	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
16	Nasiona buraków pastew.	—	—	—	—	2	—	—	4	82	—	—	—	48	—	2	41
17	Buraki cukrowe	—	—	—	—	20	—	—	3·968	65	—	—	—	—	—	198	43
18	Gorzycza biała	—	—	—	—	½	2	53	1	73	—	—	—	—	5·06	3	46

Wykaz

produkcji gospodarstwa rolnego w roku 1906/7.

L. porządk.	Płody	W roku gospodarczym 1906/7.													
		z morgów	w snopie				zebrano				w snopie		w ziarnie		
			kóp	snopów	fur	celne	w ziarnie		średnie	poślednie	kóp	fur	kóp	fur	
							q.	kg.							q.
1	Żyto	46	606	52	—	46	40	07	10	13	13·8	—	14	24	
2	Pszonica ozima	22½	282	53	—	33	7	86	3	32	12·6	—	12	43	
3	Jęczmień ozimy	10	95	50	—	17	8	15	1	76	9·6	—	14	01	
4	" jary	18½	154	40	—	21	3	55	4	57	8·4	—	8	46	
5	Owies	10	118	15	—	88	—	—	—	—	11·8	—	13	49	
6	Bobik	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
7	Wyka nasienna	4	—	—	10	20	—	—	—	—	—	2·5	5	08	
8	Koniczyna biała	7½	—	—	38	15	—	—	1	15	—	5·1	2	04	
9	Ziemniaki	32½	—	—	—	3121	—	—	—	—	—	—	96	03	
10	Buraki pastewne	8	—	—	—	2655	—	—	—	—	—	—	331	88	
11	Marchew pastewna	1¼	—	—	—	266	—	—	—	—	—	—	209	25	
12	Mohar i proso	1	7	16	—	7	—	—	—	—	7·2	—	7	57	
13	Mak	½	3	25	—	1	—	—	—	—	6·8	—	2	60	
14	Rzepa	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
15	Nasiona buraków pastew.	2½	—	—	—	5	—	—	—	—	—	—	2	30	
16	Buraki ówilkowe	½	—	—	—	7	—	—	—	—	—	—	15	76	
17	" cukrowe	23¼	—	—	—	4649	—	—	—	—	—	—	195	78	

Porównanie wartości inwentarza żywego z dniem 1. lipca 1906 i 1. lipca 1907 roku.

Dnia 1. lipca 1906	Koron	gr.	Dnia 1. lipca 1907	Koron	gr.
1. Konie.					
4 sztuki	680	—	6 sztuk	1.370	—
2 "	600	—	4 "	800	—
2 "	560	—	3 "	750	—
4 "	1.040	—	4 "	1.240	—
4 "	960	—	5 "	1.100	—
5 "	1.000	—	3 "	540	—
3 "	540	—	2 "	320	—
1 "	350	—	1 "	150	—
1 "	200	—	28 sztuk	6.270	—
26 sztuk	5.930	—	10% potr. 627		
		5.337			
2. Bydło rogate.					
<i>a) Oldenburgskie.</i>					
1 buhaj "Alfa"	319	78	1 buhaj "Piotr VII"	500	—
24 krów 15.552 kg. po 1.14 Kor.	17.729	28	21 krów 14.945 kg. po 1.14 Kor.	17.037	30
10 jałówek 4.300 kg. po 1.52 Kor.	6.536	—	10 jałówek 4.356 kg. po 1.52 Kor.	6.621	12
1 cielica 188 kg. po 1.10 Kor.	206	80	10 cielic 2.020 kg. po 1.10 Kor.	2.222	—
5 byczków 1.500 kg. po 1.20 Kor.	1.800	86	9 byczków 2.723 kg. po 1.20 Kor.	3.267	60
<i>b) Anglerskie.</i>					
1 buhaj "Sultan"	307	80	1 buhaj "Junak"	500	—
4 krowy importowane	632	52	4 krowy importowane	632	52
26 krów 11.750 kg. po 0.70 Kor.	8.225	—	29 krów 12.866 kg. po 0.70 Kor.	9.006	20
7 jałówek 2.155 kg. po 0.70 Kor.	1.508	50	13 jałówek 4.160 kg. po 0.70 Kor.	2.912	—
11 cielic 1905 kg. po 1.10 Kor.	2.095	50	12 cielic 2.028 kg. po 1.10 Kor.	2.230	80
7 byczków 1.747 kg. po 1.14 Kor.	1.991	58	7 byczków 1.747 kg. po 1.14 Kor.	1.991	58
		41.353	Razem		46.921

Wartość remanentów

z dniem 1. lipca 1906	Kor.	gr.	z dniem 1. lipca 1907	Kor.	gr.
W ziarnie	6.405	98	W ziarnie	12.018	20
Pasza i słoma	8.559	18	Pasza i słoma	1.647	63
Nawozy pomocnicze	1.529	13	Nawozy pomocnicze	2.473	60
Drzewo	154	80	Drzewo	—	—
Różne	205	75	Różne	33	60
Razem	16.854	84	Razem	16.173	03
Wartość remanentów z 1. lipca 1906				16.854	84
" " " " 1907				16.173	03
Różnica na korzyść 1906				681	81

Inwentarz żywy.

Produkeya zwierzęca dała w r. 1904/5. 1905/6 i 1906/7 następujące dochody:

	1904/5		1905/6		1906/7	
a) Krowiarnia: a) mleko	10.170	67	11.570	69	12.460	86
β) przychówek	3.026	94	3.473	90	3.822	14
γ) braki i opasy	1.239	89	1.366	10	—	—
b) Nierogaczna	2.084	36	1.445	83	776	68
c) Owce	306	12	332	64	413	10
d) Wynajęte konie	994	12	2.167	17	1.140	03
e) Różnica wartości inwentarza	3.605	14	6.212	80	4.800	10
Razem	21.427	24	26.569	13	23.412	91

W roku 1905/6 razem 26.569·13 Kor.

W porównaniu z rokiem 1904/5 21.427·24 „

W roku 1905/6 więcej o 5.141·89 Kor.

W roku 1906/7 razem 23.412·91 Kor.

W porównaniu z rokiem 1905/6 26.569·13 „

W roku 1906/7 mniej o 3.156·22 Kor.

Przedłożone powyżej sprawozdanie administracyjne za lata 1905/7 wykazuje podobnie jak sprawozdanie z lat poprzednich kosztowność gospodarstwa dublańskiego, a wskutek tego nawet przy dużych plonach mały dochód. Na wynik ten składają się warunki specjalne: położenie podmiejskie i powodowana przez to ciągle wzrastająca cena robotnika, braki budynków, wreszcie sam system gospodarstwa, uzasadniony poniekąd potrzebami szkół, lecz nie przystosowany do tych ekonomicznych warunków, które wiążą się z bliskością dużego targu.

Z braku w budynkach najważniejszym jest brak mieszkań dla służby. W roku 1907 utrzymywaliśmy 14 ordynaryuszy, liczbę zbyt małą na potrzeby folwarku, mając tylko 8 własnych małych mieszkań. Sześciu służących mieszkało na wsi, częściowo we własnych, opłacanych, częściowo w wynajętych mieszkaniach. Te mieszkania kosztują drogo, trudno o nie, w razie wypowiedzenia bywają duże kłopoty z wynalezieniem nowych i co najważniejsze nie można ich dostać więcej dla zwiększonej liczby ordynaryuszy. Z powodu braku miejscowego robotnika folwark dublański od lat szeregu posiłkuje się robotnikiem sezonowym, którego sprowadzać trzeba bardzo wcześnie, bo już z końcem marca, i częściowo trzymać go przez zimę. Robotnik ten kosztuje 1-76 do 2 K dziennie, więc blisko o 35% więcej, jak temu lat dwa. Wskutek konkurencyi robotnika sezonowego, nie możemy utrzymać obecnie na folwarku służby stołowej a przedewszystkiem dziewczek do obsługi obory. Obsługa jednej sztuki bydła rogatego kosztuje 16 do 20 gr. dziennie.

Konkurencyja robót melioracyjnych i wodociągowych przeprowadzonych w Dublanach podniosła nadzwyczajnie cenę robotnika miejscowego, tak że letnią porą przez okres blisko 5 miesięcy trzeba było płacić dorosłemu mężczyźnie po 2 K 40 gr. dziennie.

Koniecznem też okazało się małe podniesienie płacy ordynaryuszy, stonkując je do liczby lat służby. Cena dnia roboczego ordynaryusza wypada na 1 K 60 do 1 K 80 gr. dziennie. Ordynaryusz kosztuje zatem nieco mniej jak robotnik sezonowy, płaci się go w znacznej części w naturze. Już z tych względów należałoby dążyć do zwiększenia liczby ordynaryuszy, a przemawia jeszcze ten wzgląd, że jest to robotnik stalszy, którego można lepiej wyrobić i wyspecjalizować, że jest odpowiedzialniejszy.

Folwark dublański posiada tylko jedną niewielką stodołę i otwartą szopę, tak że 70 do 80% zbioru muszą być złożone w sterty. Obecnie przy uprawie torfów, stosunki będą jeszcze gorsze. Brak ten powoduje duże zmarnowanie zboża w sнопie. Spichlerz bardzo niepraktycznie postawiony, wystarcza na małą część zbioru, pełen jest wołków, których wygubić nie można ze względu na konstrukcję. Wskutek tego przetrzymywanie zboża połączone jest z dużemi stratami. Tak np. w roku bieżącym, przewidując cenę żyta większą na jesieni, zatrzymano około 400 q. żyta z produkcji roku 1907, sądząc, że wołki zostały całkiem wygubione. Przymuszenie to jednak okazało się całkiem mylne, żyto na jesieni wskutek wołków sprzedano po 18-80 K zamiast 22 K, które można było wziąć. Strychy, na których w braku miejsca w spichlerzu składane bywa zboże, są nieszczelne i bywają zasypywane śniegiem.

Na narzędzia i wozy brakuje pomieszczeń, co ma w warunkach dublańskich specjalne niedogodności. Część robót polnych wykonywują uczniowie niższej szkoły, więc przez to personal używający narzędzia ciągle się zmienia i potrzeba mieć specjalne ułatwienie dla utrzymania ładu, aby mózdz kontrolować, czy wszystko oddane jest w należytem porządku. Przy braku szop na narzędzia, przedstawia to trudności nadzwyczaj wielkie do pokonania.

Częściowo potrzeby w tym kierunku zaspokoi szopa na wozy, na której wystawienie wyasygnował odpowiednią kwotę Wydział krajowy. Niezbędną jest oprócz tego szopa na narzędzia i na wozy.

Co do systemu gospodarstwa to zmiana jego zdaniem dyrekcji polegać powinna :

A) Na wydzieleniu pewnej części dla celów szkolnych doświadczalnie demonstracyjnych, do czego kwalifikują się jedynie, ze względu na swe równe położenie, pola odleglejsze od folwarku o powierzchni około 40 morgów. Łącznie z projektowanym gospodarstwem doświadczalno-torfowem powinna ta część gospodarstwa dublańskiego przedstawiać dla słuchaczy Akademii obfity materiał obserwacyjny, przedstawiający możliwą różnorodność płodów i metod uprawy, choćby i kosztowniejszych i w danych warunkach się nieopłacających.

B) Na reszcie gospodarstwa dublańskiego powinno być prowadzone gospodarstwo obliczone na dochód, z przystosowaniem się do warunków podmiejskich — więc trudności robotniczych i łatwego zbytu na mleko. W tym kierunku też powinna być prowadzona hodowla. Przy wysokiej cenie mleka i niskiej cenie rozplodników u nas, (wskutek zmonopolizowania handlu rozplodników przez Towarzystwa rolnicze) wychów w Dublanach przynosi straty. Należałoby go przynajmniej na czas pewny ograniczyć, dopóki obora nie dojdzie do większej renomy ze względu na swą mleczność. W warunkach miejscowych opłaca się tylko bydło wysoko mleczne. Z opracowaniem szczegółowym planu gospodarskiego należy się wstrzymać do czasu wypróbowania, jakiego rodzaju użytkowanie torfów zmeliorowanych będzie odpowiedniejszym. W roku 1908 obsianych zostanie około 115 morgów torfowiska. Najkorzystniejszym byłoby założenie trwałych łąk, jednakże obecnie nie można przewidzieć ze względów na trudne do uregulowania stosunki wilgotności, czy to będzie możliwym, a jeśli trzeba będzie prowadzić uprawę polną, to trzeba będzie ją połączyć w pewną całość z gospodarstwem na ziemi gliniastej.

Inne przyczyny wpływające na obniżenie dochodu z gospodarstwa dublańskiego, były podnoszone wielokrotnie przez mego poprzednika. W chwili składania niniejszego sprawozdania usuniętym już jest brak dobrej wody na folwarku, pozostaje jeszcze tylko jej doprowadzenie do miejsc użytkowania. Częściowo folwark został wybrukowanym i wyźwirowanym, zaspokojone więc zostały dwie palące potrzeby, na które podnosił uwagę w swych sprawozdaniach dyrektor J. Frommel.

Dublany, d. 28. marca 1908.

Prof. I. M. Pomorski, w. r.

Sprawozdanie

krajowej Stacji doświadczalnej chemiczno rolniczej w Dublinach za czas od
1. stycznia 1907 do 31. grudnia 1907 roku.

Stan osobowy Stacji.

Kierownik: Prof. Józef Mikułowski Pomorski, dyrektor Akademii rolniczej.

Adjunkt: Adam Karpiński.

Asystenci: Zygmunt Romański,

Bronisław Niklewski,

Stanisław Łabędziński,

Jan Konarski (do 31. marca 1907),

Kazimierz Nowakowski (od 1. maja 1907).

Stypendysta: Dr. Gustaw Mauthner.

Laborant: Waleryan Wdowicki, mechanik.

Służba: Piotr Tusznicki, Jan Tusznicki, Józef Crépel

a) Chemiczno-analityczna działalność Stacji w r. 1907.

W ciągu roku 1907 wykonano dla stron ogółem 2.083 rozbiórów, a mianowicie:

	w r. 1907	w r. 1906
gleb	20	74
torfów	22	14
wapieni	3	5
nawozów sztucznych	1.900	2.857
pasz treściwych	25	11
mleka i produktów mlecznych	106	127
rozmaitych	7	20
	<u>2.083</u>	<u>3.108</u>

Kontrola nawozowa w r. 1907.

Z przysłanych do rozbioru 1.900 nawozów było:	w r. 1907	w r. 1906
superfosfatów	433	967
„ amoniakalnych	51	101
zużli Thomasa	1.198	1.548
mączek kostnych parzonych, odklejonych	7	18
„ „ preparowanych	42	111
saletry, siarkanu amonowego i innych nawozów azotowych	7	10
kainitu i skoncentrowanych nawozów potasowych	162	102
	<u>1.900</u>	<u>2.857</u>

Z tych nadesłali: kupcy	700
Kółka rolnicze, towarzystwa i inne instytucje rolnicze	463
rolnicy więksi i mniejsi	737
Razem	<u>1.900</u>

W porównaniu z r. 1906 ogólna ilość rozbiorów chemicznych zmniejszyła się o 1.025, ilość zaś nadesłanych nawozów sztucznych do oceny zmniejszyła się o 957.

Nagły ten spadek w kontroli nawozowej przypisać należy zmniejszonej konsumpcji nawozów spowodowanej przede wszystkim długotrwałą ciężką zimą w roku 1906/7 i skutkom, jakie ona wywarła na stan gospodarstw w kraju a szczególnie w wschodniej części. Ogólne prawie wymarznienie ozimin, późna i raptowna wiosna (koniec kwietnia, początek maja), zły stan dróg w okresie wiosennym, następnie powszechny nieurodzaj wskutek deszczów panujących w miesiącach lipcu, sierpniu, wrześniu, wreszcie brak gotówki, oto główne przyczyny, które spowodowały rolników do możliwych oszczędności a więc i w wydatkach na zakupno nawozów sztucznych. Fakta te wpłynęły bardzo niekorzystnie na ruch w handlu nawozami sztuczными; ogólny zastój w sezonie wiosennym, mierny w okresie letnim i jesiennym, odbił się pośrednio i na stacyi, z której usług korzystają firmy kupieckie.

Jako przykład zmniejszonego ruchu w handlu nawozowym w roku 1907 w porównaniu do r. 1906 podajemy parę liczb. Mianowicie: c. k. Towarzystwo gospodarskie w r. 1906 sprzedało za swoim pośrednictwem 400 wagonów żużli Thomasa, 150 wagonów superfosfatu mineralnego, zaś w r. 1907 tylko 320 wagonów żużli Thomasa i 90 wagonów superfosfatu. Na podstawie informacji udzielonej nam z bardzo pewnego źródła, w r. 1906 konsumpcja żużli Thomasa w Galicyi wynosiła 4.600 wagonów, w r. 1907 tylko 3.800 wagonów, a więc o 800 wagonów mniej.

W roku sprawozdawczym pozostawało w związku kontrolnym ze stacyą 12 firm handlowych, a mianowicie:

1. Józef Karrach, jako przedstawiciel Biura sprzedaży żużli Thomasa w Wiedniu oraz firmy Thomasphosphatfabriken w Berlinie;
2. Firma Thomasphosphatfabriken w Berlinie;
3. Oddział handlowy c. k. galicyjskiego Towarzystwa gospodarskiego we Lwowie;
4. Ernest Bahlsen w Krakowie;
5. Związek handlowy dla Kółek rolniczych w Krakowie;
6. Zarząd główny Kółek rolniczych we Lwowie;
7. Bank rolniczy we Lwowie;
8. Firma Meilech i M. Pinkas Landau w Gorlicach;
9. Syndykat Towarzystw rolniczych w Krakowie;
10. Schönker i Jakubowicz w Oświęcimiu;
11. Firma A. E. Schönker w Oświęcimiu;
12. I. Gal. Tow. akc. dla przemysłu chemicznego we Lwowie.

O ile handel nawozami sztuczными prowadzony przez poważne fabryki, firmy kupieckie, instytucje i towarzystwa pośredniczące w tym handlu we własnym interesie wstępuje z roku na rok na lepsze tory (czego dowodem jest poddawanie się kontroli stacyjnej), o tyle groźnie bardzo przedstawia się jeszcze w naszym kraju handel nieuczciwy, który w rękach niesumiennych małomiasteczkowych handlarzy operujących wśród warstwy nieświadomych właścicieli wyrządza bardzo duże szkody materialne rolnikom, narażając ich na straty pieniężne nie tylko przy zakupie nawozów, ale i przez to, że ci w nadziei poprawy swych plonów przy pomocy zakupionego nawozu doznają rozczarowania, konstatając ich nieskuteczność.

Jako dowód, że taki handel małowartościowymi nawozami zafałszowanymi istnieje w kraju, przytaczamy szereg wypadków skonstatowanych przy kontroli

nawozowej, które posłużyć mogą z jednej strony jako wymowna przestroga dla rolników przed nabywaniem nawozów od handlarzy małomiasteczkowych, z drugiej strony jako materiał dowodowy, dla konieczności uregulowania handlu nawozowego na drodze ustawodawczej (na co już częstokroć w sprawozdaniach zwracaliśmy uwagę), wreszcie jako dowód koniecznej potrzeby poddawania kontroli zakupionych nawozów.

Żuźle Thomasa		Kwasu fosforowego	
L. dz.		rozp. w 2%	kwasicie cytrynowym
L. dz.	163	.	9·81%
" "	337	.	3·74 "
" "	338	.	1·74 "
" "	395	.	9·19 "
" "	452	.	8·97 "
" "	878	.	8·31 "
" "	1.081	.	7·32 "
" "	1.088	.	7·27 "
" "	1.841	.	7·29 "
" "	1.866	.	1·66 "
" "	2.025	.	1·49 "

Uwaga: prawdziwe żuźle Thomasa zawierają najmniej 11—12% kwasu fosforowego.

Superfosfaty		Kwasu fosforowego		Superfosfaty		Kwasu fosforowego	
L. dz.		w wodzie	rozpuszcz.	L. dz.		w wodzie	rozpuszcz.
L. dz.	33	.	7·80%	L. dz.	539	.	9·54%
" "	36	.	7·33 "	" "	1.154	.	8·65 "
" "	114	.	0·61 "	" "	1.163	.	4·86 "
" "	283	.	7·93 "	" "	1.195	.	6·18 "
" "	316	.	8·59 "	" "	1.401	.	8·99 "
" "	416	.	6·32 "	" "	1.431	.	3·85 "
" "	440	.	6·42 "	" "	1.432	.	7·44 "
" "	520	.	8·04 "	" "	1.540	.	9·65 "
" "	531	.	7·05 "	" "	1.845	.	3·90 "
" "	532	.	7·41 "	" "	1.862	.	8·55 "
" "	533	.	9·27 "	" "	1.864	.	3·83 "
" "	535	.	7·75 "	" "	2.018	.	3·29 "

Na podstawie naszych dotychczasowych spostrzeżeń handel małowartościowymi, zafałszowanymi nawozami jest najbardziej rozpowszechniony w okolicach Chrzanowa, Suchej, Wadowie, Chabówki, Makowa, Jordana, Bochni, Myślenic, a więc w tych miejscowościach, gdzie już właścianie zaczynają coraz więcej używać nawozów a nie mają jeszcze świadomości, że nawóz zakupiony należy koniecznie poddawać kontroli, aby przekonać się o jego istotnej wartości pieniężnej i użytkowej. W wschodniej części kraju prawdopodobnie sprawa ta stoi jeszcze gorzej.

Akcyę przeciwdziałającą niesumienemu handlowi nawozami Stacya jako instytucya nie wchodząca w kontakt z tymi handlarzami ma nadzwyczajnie utrudnioną; nie wystarczy bowiem nawoływać właścian tylko zapomocą pism, aby się wystrzegali zakupna nawozów bez poddawania ich kontroli, lecz należałoby wychwytywać *in flagranti* podejrzanych handlarzy i ich agentów przy pomocy instytucyi Kółek rolniczych, zwierzchności gmin, rad powiatowych i ludzi dobrej woli, którymby zależało na uświadomieniu rolników i wyrwaniu ich z rąk wyzyskujących pośredników rozsianych po całym kraju.

Co się tyczy kontroli kainitu kałuskiego, to jakkolwiek Wydział krajowy wprowadził od czerwca r. 1906 systematyczne poddawanie kontroli analitycznej kainitu w postaci jednej próbki dla kilkuwagonowej ekspedycji, uważamy ten sposób załatwienia sprawy za niewystarczający a to z następujących powodów:

1. kainit kałuski wykazuje jak wiadomo znaczne wahania w $\%$ zawartości potasu od 75—115 $\%$ a więc przedstawia materiał nawozowy bardzo niejednolity;

2. próbka przeznaczona do badania a pochodząca z kilkuwagonowego ładunku nie może dać miary jakości nawozu;

3. sprzedaż kainitu nie według faktycznej $\%$ zawartości potasu, lecz po z góry ustalonej cenie za 100 kg. jest w handlu nawozowym uznana za niemiarodajną i niepraktykowaną.

Jak to już w naszych poprzednich sprawozdaniach podnosiliśmy, jedynie racjonalnie można uregulować sprzedaż kainitu kałuskiego, opierając ją na podstawach przyjętych ogólnie w handlu nawozowym t. j. według rzeczywistej gwarantowanej $\%$ zawartości potasu, tem bardziej, że jako konkurent na targu wystąpił Syndykat stastfurcki, który nietylko wysoko procentowe sole potasowe ale i kainit stastfurcki rzucił na targ galicyjski, sprzedając swój towar o zagwarantowanej $\%$ zawartości potasu przy równoczesnym poddaniu się kontroli.

Odnośnie do kontroli pasz treściwych, zaznaczamy pewien dodatni objaw mianowicie coraz szersze uznanie przez rolników wartości analizy kontrolnej przy zakupie otrąb, karm melasowych, kukurydzy do celów gorzelnianych itd

Również i w dziale badań wartości opałowej torfów Stacya wyrabia sobie coraz liczniejszą klientelę w dobrze zrozumianym interesie samych rolników, którzy mogą przekonać się o wartości opałowej pokładów torfowych rozsianych po całym obszarze kraju a dotychczas w słabym tylko stopniu eksploatowanych.

W dziale produktów mleczarskich prócz 106 próbek analizowanych za opłatą dla stron, prowadzi Stacya stałą bezpłatną kontrolę mleka na zawartość tłuszczu dwa razy w miesiącu w całej oborze należącej do folwarku dublańskiego, przeciętnie dla 50 krów dojnych; w sumie w r. 1907 zbadano 1.200 próbek mleka

b) Działalność doświadczalna.

Długoletnia i intensywne działalność Stacyi, propagująca wśród rolników potrzebę i korzyści racjonalnie przeprowadzanych doświadczeń polowych i łąkowych z nawozami sztucznymi w kombinacji z obornikiem bądźto w płodozmianach *ad hoc* ułożonych na tak zwanych fermach, bądź na niwach płodozmiennych w danym gospodarstwie; w ostatnim już roku stopniowo zaczęła się raz dlatego, że z roku na rok zmniejszała się ilość miejscowości, w których jeszcze doświadczenia nie były prowadzone, powtóre znowu, że instytucje jak c. k. Towarzystwo gospodarskie, Zarząd główny Kółek rolniczych, c. k. Instytut doświadczalny w Krakowie również rozpoczęły w swoim zakresie działalność doświadczalną po kraju, wreszcie i samo usunięcie się obywateli od życia praktycznego rolnika wskutek masowego wydzierżawiania i sprzedaży majątków w ręce, które po największej części nie myślą o postępie rolniczym — wpłynęły i wpłyną w przyszłości na ograniczenie działalności Stacyi w kierunku prowadzenia doświadczeń polowych po kraju.

Wobec tych warunków utrudnionych, Stacya zamierza wejść w ściślejszy kontakt z gospodarstwem folwarku dublańskiego i tu rozpocząć szereg doświadczeń ścisłych pod ciągłą swoją kontrolą nad rozwiązaniem zagadnień rolniczych takich, których nawet przy najlepszych chęciach poza Dublanami przeprowadzićby

nie mogła. Również i torfy zmeliorowane dublańskie stanowią będą dla Stacji warsztat pracy niezmiernie ważny. W każdym razie staraniem Stacji będzie, by podniesione projekta nie wpłynęły ujemnie na tok jej działalności doświadczalnej w kraju, tenże pozostanie i nadal głównym programem Stacji, który przy silnej agitacji z naszej strony i dobrej woli samych rolników w dobrze zrozumianym ich własnym interesie będzie mógł i nadal z niesłabnącą siłą roznosić zdobycze najnowszego postępu z dziedziny racjonalnego stosowania sztucznych nawozów i ich wartości użytkowej.

W roku sprawozdawczym przeprowadziła Stacja 50 doświadczeń polowych w następujących 19 miejscowościach :

Batiatycze	(pow. Żółkiew),
Bereźnica	(„ Stryj),
Bilcze złote	(„ Borszczów),
Błudniki	(„ Stanisławów),
Buszkowiczki	(„ Przemyśl),
Horodenka	(„ loco),
Komarowice	(„ Dobromil),
Koszyłowce	(„ Zaleszczyki),
Koropiec	(„ Buczacz),
Nagorzanka	(„ Czortków),
Pełkinie	(„ Jarosław),
Piwodza	(„ „),
Podhajce	(„ loco),
Sauczyna	(„ Sokal),
Szczerzec	(„ Rawa ruska),
Uhryńkowce	(„ Zaleszczyki),
Zaborze	(„ Rawa ruska),
Zahajce	(„ Podhajce),
Żurawno	(„ Żydaczów).

Wskutek długotrwałej i ciężkiej zimy zupełnie przepadło 11 doświadczeń z oziminami z powyżej wymienionej liczby 50. Szczegóły dotyczące działalności Stacji w odniesieniu do doświadczeń nawozowych, polowych, łąkowych z r. 1906 i 1907 pomieszczone będą w IX. sprawozdaniu Stacji, które ukaże się z druku w ciągu r. 1908.

Prócz powyżej wymienionych doświadczeń prowadziła Stacja na miejscu doświadczenia wazonowe w stacji vegetacyjnej w 720 wazonach, oraz doświadczenia na stałych polach należących do katedry chemii rolniczej i stacji.

Poniżej podajemy parę ważniejszych tematów, które starano się rozstrzygnąć przy pomocy doświadczeń wazonowych:

1. wyczerpanie fosforu i potasu w czarnoziemiu z Załucza przy jednostronnem nawożeniu azotowem;
2. działanie kwasu fosforowego w superfosfacie i żużlach Thomasa podanych w postaci mniej lub więcej zgruźlonej;
3. działanie azotu organicznego w postaci ziarna;
4. produktywność gleb dublańskich ze zmianowania głównego;
5. potrzeby nawozowe podglebia rozmaicie traktowanego (przewietrzanie);
6. działanie następcze superfosfatu i tomasyny przy różnie głębokiem ich umieszczeniu.

Co się tyczy akcji na polu żywienia zwierząt, to działalność Stacji wskutek braku zainteresowania się samych rolników, ograniczyła się tylko do przeprowadzenia doświadczenia w oborze dublańskiej, a mianowicie „nad żywienie

niem cieląt mlekiem chudem w kombinacji ze skrobią zeukrzoną przy pomocy diastozoliny“. Wyniki zostały ogłoszone w Nr. 45. „Rolnika“ w r. 1907.

Informacje i pouczenia.

W roku sprawozdawczym stacya udzieliła piśmiennych informacji i pouczeń blisko w 100 wypadkach, dotyczyły one sposobów użycia nawozów sztucznych, oceny potrzeb nawozowych gleb i ich uprawy na podstawie analiz, wartości opałowej torfów, oceny pasz treściwych, Ilość listów wysłanych przez Stacyę w r. 1907 wraz z orzeczeniami analitycznymi wynosiła 1.853.

Praca laboratoryjna.

Ponieważ działalność stacyi w kierunku kontrolnym w roku sprawozdawczym zmniejszyła się, zużytkował personal stacyi wolniejsze chwile przede wszystkim w okresach pozasezonowej pracy kontrolnej na przeprowadzenie badań, które częściowo już opublikowano, częściowo w niedługim czasie zostaną ogłoszone.

Asystenci:

Jan Konarski, Dr. Gustaw Mauthner i Kazimierz Nowakowski badali materiały z pól doświadczalnych stacyi, by z analiz popiołów ocenić wymagania pokarmowe danych roślin i zbadać, o ile analiza popiołów w danych warunkach daje się zastosować do oceny potrzeb nawozowych gleby.

Dr. Stanisław Łabendziński prowadził dalszy ciąg badań pedologicznych gleby folwarku dublańskiego w celu ułożenia mapy gleboznawczej.

Zygmunt Romański wypracował ostatecznie ulepszoną metodę oznaczania kwasu fosforowego w nawozach, nad którą Stacya od szeregu lat się zajmowała.

Dr. Bronisław Niklewski objął dział bakteryologiczny stacyi i wykłady biochemii gleby w Akademii rolniczej; wyniki badań „nad utlenieniem wodoru przez drobnoustroje“ ogłosił w Bulletin Akademii Umiejętności w Krakowie, część I., następnie wygłosił odczyt „o wpływie związków organicznych na organizmy samożywne“ na X. Zjeździe lekarzy i przyrodników w sekcji botanicznej.

Adjunkt stacyi: Adam Karpiński wspólnie z Dr. Bronisławem Niklewskim ogłosili w Bulletin Akademii umiejętności w Krakowie wyniki badań „nad wpływem związków organicznych na nitrifikację“ część I., na X. Zjeździe lekarzy i przyrodników w sekcji wspólnej botaniczno-rolniczej podali przyczynek „o wiązaniu azotu atmosferycznego przez Azotobacter w ziemi wydobytej z podglebia“.

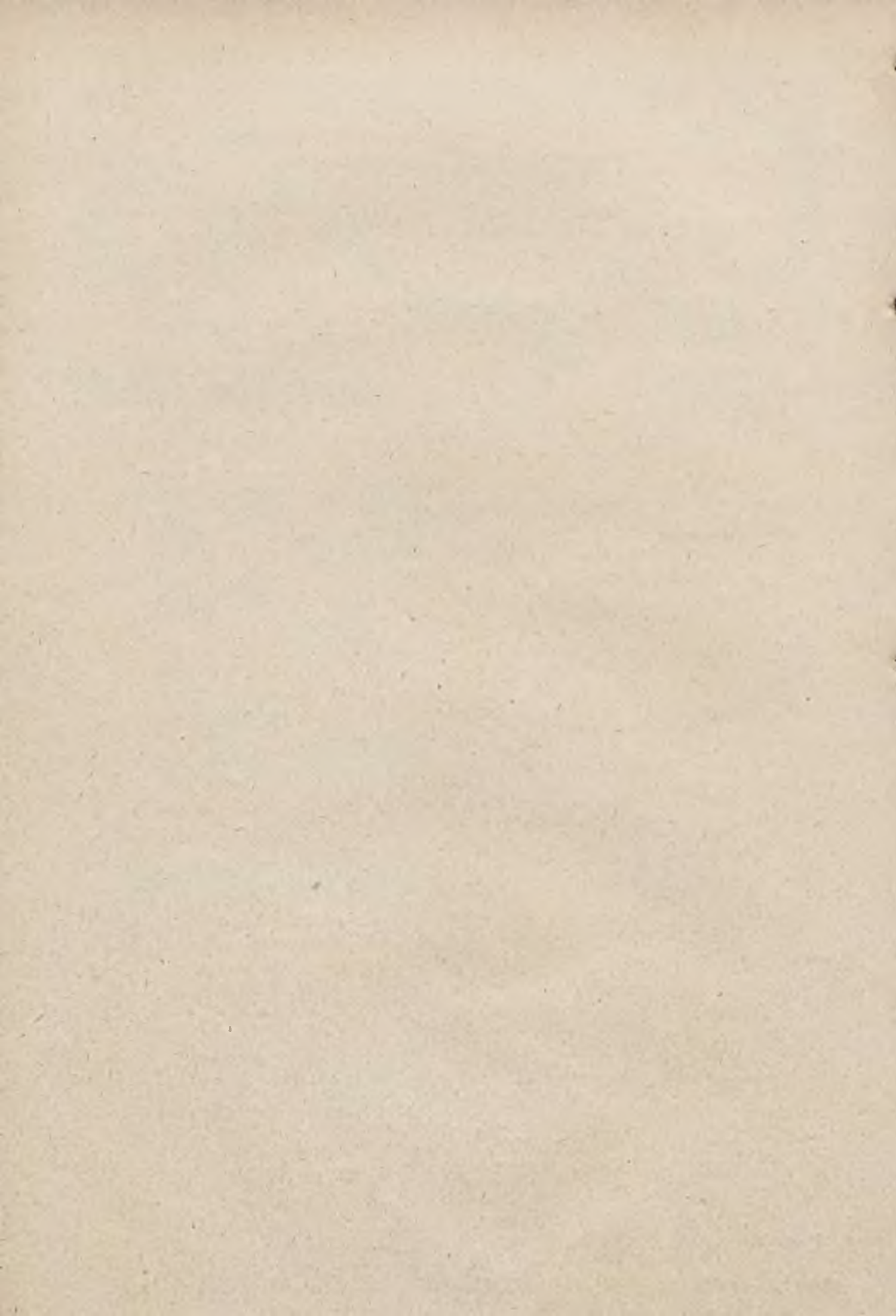
Kierownik stacyi ogłosił następujące artykuły: „W sprawie kursów rolniczych“, „Rolnik“ Nr. 3., 1907 r. „Jakie mogą być u nas maksymalne plony“, „Rolnik“ Nr. 17., 1907 r. „Opłacające się działanie nawozów azotowych“, „Rolnik“ Nr. 23., 1907 r. Wspólnie z p. Bronisławem Janowskim ogłosili wyniki doświadczeń rolniczych przeprowadzonych przez Komitet c. k. galic. Towarzystwa gospodarskiego za rok 1905/6, „Rolnik“ Nr. 7. i nast., r. 1907. Wspólnie z Adamem Karpińskim ogłosili w Nr. 45. „Rolnika“ r. 1907 „badania nad żywieniem cieląt mlekiem chudem w kombinacji z skrobią seukrzoną przy pomocy diastozoliny.

Kierownik stacyi odbył wycieczkę do Niemiec, do zakładów doświadczalnych rolniczych w Bydgoszczy, Dahlem i Berlina w celu zbadania urządzeń wewnętrznych, któreby można było spożytkować w nowo wybudowanej stacyi.

Dublany, dnia 17. lutego 1908.

Prof. Józef M. Pomorski, w. r.

kierownik kraj. stacyi doświadczalnej chem. roln. w Dublanach.

Sprawozdanie administracyjne

krajowej stacyi doświadczalnej botaniczno-rolniczej we Lwowie za czas od
1. października 1906 do 30. września 1907.

Stan osobowy Stacyi.

Kierownik: Dr. Ignacy Szyszylowicz

Asystenci: Karol Huppenthal
Roman Dreżepolski
Edward Lang

Laborant: Szymon Wojciechowski

Służący: Wincenty Pochwałowski

Oprócz tego zajęte były w Stacyi stale siły pomocnicze, a ośm zaś czasowo od 1. grudnia do końca września.

I. Działalność kontrolna.

Do związku kontrolnego ze Stacją przystąpiły w roku sprawozdawczym następujące firmy:

1. Bank rolniczy we Lwowie
2. Dom dla Ziemian we Lwowie,
3. Dom handlowy dla rolnictwa i przemysłu K. Adamowicza we Lwowie,
4. Dom rolniczo produkcyjny Ernesta Bahlsena w Krakowie
5. Dom rolniczo ogrodniczy „Flora“ w Tarnowie,
6. Dom komisowo rolniczy S. Komornickiego we Lwowie
7. Handel nasion Feibischa Barbascha w Podwołoczyskach,
8. Gandel nasion L. Freegego w Krakowie,
9. Handel konieczyiny i tymotki E. Krausa we Lwowie,
10. Handel nasion Messinga i Kiewitza w Podwołoczyskach,
11. Handel nasion J. Thurhausa w Podwołoczyskach,
12. Handel nasion M. Schattnera w Śniatynie
13. Hodowla nasion buraków cukrowych K. Romańskiego w Hrusiatyczach
14. Kultura nasion leśnych w Zassowie pod Czarną,
15. Oddział handl. c. k. Towarz. gosp. we Lwowie,
16. Oddział w Stryju c. k. galic. Towarz. gosp. Podhorce obok Stryja,
17. Produkcya nasion traw S. Jakubowskiego w Zabawie,
18. Produkcya nasion pastewnych i traw J. Jurystowskiego w Kurowcach,
19. Produkcya i handel nasion w Borównie,
20. Syndykat Towarzystw rolniczych w Krakowie,
21. Towarzystwo dla popierania produkcji nasion leśnych we Lwowie,
22. Wydział okręgowego Towarzystwa rolniczego w Jaśle,
23. Związek handlowy dla Kólek rolniczych w Krakowie, Lwowie, Rzeszowie i Wieliczce.

Warunki, na których firmy powyższe należały do związku kontrolnego, nie uległy żadnej zmianie, a mianowicie firmy te zobowiązały się:

1. Poddać wszystkie sprzedawane nasiona rolnicze ocenie Stacyi;

2. Zapewnić kupującym przez wręczenie listu gwarancyjnego (na odpowiednim blankiecie) prawdziwość, pochodzenie, czystość, siłę kiełkowania nasienia oraz brak kianki.

3) Odszkodować kupujących w razie pokazania się różnicy pomiędzy wartością gwarantowaną a rzeczywistą towaru.

W zamian za wypełnienie tych warunków firmy korzystały ze zniżki 50% od normalnych cen za badania.

Firmy kontrolowane przez stację miały obowiązek wydać kupującemu przy każdej sprzedaży nasion list gwarancyjny, który upoważnia go do powtórnej oceny Stacji na koszt sprzedającego. Mimo tak, wygodnych warunków, ułatwiających bez kosztu przekonanie się o rzeczywistej wartości zakupionego towaru, powtórne oceny wyjątkowo tylko zostają nadsyłane do Stacji i tak w roku 1906/7 nadesłano 83 próbek (w r. 1905/6 15 próbek), z czego w dwóch wypadkach gwarancja była niedotrzymana. W wypadkach tych firmy handlowe na wezwanie Stacji bezzwłocznie odpowiednio do przepisanych norm odszkodowały kupujących.

Drugi sposób gwarantowania dobroci sprzedawanego towaru, a mianowicie sprzedaż tegoż w workach nieszytych, zaplombowanych przez Stację przyjął się już bardzo dobrze, stając się tak dla rolników jak i sprzedających najodpowiedniejszą formą gwarancji. I tak w roku 1906/7 zaplombowała Stacja 1671 worków, o wadze 132.209 kg, wartości około 185.000 kor., co w porównaniu z poprzednimi latami przedstawia się następująco:

w r.	1895/6	plomb. worków	10 wagi	700 kg wrt. towaru	około	1.050 kor.
"	1896/7	"	46	3.900	"	5.850
"	1897/8	"	52	4.100	"	6.115
"	1898/9	"	843	66.015	"	99.000
"	1899/0	"	1.034	74.180	"	125.970
"	1900/1	"	600	73.975	"	110.962
"	1901/2	"	1.389	115.513	"	172.064
"	1902/3	"	2.282	206.723	"	310.084
"	1903/4	"	2.548	231.041	"	277.000
"	1904/5	"	772	62.683	"	98.160
"	1905/6	"	1.855	156.241	"	187.440
"	1906/7	"	1.671	132.209	"	185.000

Oprócz firm kontrolowanych nadsyłają do oceny do Stacji próbki także rolnicy, kupcy oraz Stowarzyszenia rolnicze. Ogólny przegląd działalności kontrolnej w Stacji w porównaniu z latami ubiegłymi przedstawia się następująco:

Rok	Oceny płatne		Oceny bezpłatne		Razem	
	Ilość próbek	Ilość analiz	Ilość próbek	Ilość analiz	Ilość próbek	Ilość analiz
1895/6	213	426	191	764	404	1.190
1896/7	273	346	145	580	418	1.126
1897/8	494	988	329	1.316	823	2.304
1898/9	384	768	530	1.060	914	1.828
1899/00	807	1.614	332	1.408	1.159	3.022
1900/1	644	1.288	699	2.796	1.343	4.084
1901/2	807	1.614	431	1.724	1.238	3.338
1902/3	1.111	2.807	319	1.012	1.510	3.819
1903/4	1.211	3.633	1.201	2.360	2.413	7.239
1904/5	1.584	4.752	869	2.607	2.453	7.359
1905/6	1.822	5.466	930	2.820	2.752	8.286
1906/7	2.527	7.581	500	1.500	3.027	9.081

W stosunku do gatunku nasion ilość ogólna próbek rozdziela się w następujący sposób:

Koniczyna czerwona	1.174 próbek
Koniczynowate	234 "
Zboża	303 "
Trawy	447 "
Strączkowe	113 "
Buraki	166 "
Ziemniaki (ozn. skrobi)	195 "
Nasiona drzew i krzewów	71 "
Nasiona warzywne i przemysłowe	253 "
Przepisy na mieszanki	4 "
Pasze skoncentrowane	4 "
Analizy siana	60 "
Choroby roślin	3 "
Razem	3.027 próbek.

W stosunku do jakości nasion wyniki ogólne ocen były następujące:

Kanianka. Na wezwanie stron zbadała Stacya 1.317 próbek na kaniankę, w czym w 275 próbkach znaleziono kaniankę a więc w przeszło 20% wszystkich przesyłek. Kaniankę grubą, która w Niemczech i w Austrii szerzy się już od lat kilku, znaleźliśmy po raz pierwszy w tym roku w dwóch próbkach koniczyny czerwonej. Ogólny przegląd próbek badanych na kaniankę przedstawia się następująco:

	Ilość próbek	z kania- nianką	bez ka- nianki
Koniczyna czerwona	1.174	238	936
" szwedzka	42	13	29
" biała	33	—	33
Tymotka	46	13	33
Lucerna siewna	10	3	7
" chmielowa	3	1	2
Komonica błotna	7	3	4
" pospolita	2	1	1

Pochodzenie. Zapytania w tym kierunku w r. sprawozdawczym nie nadpływały wcale od Stacyi. Roboty wykonane nad dochodzeniem pochodzenia były przedsiębrane tylko dla celów stacyjnych. Koniczyny czerwone były przeważnie pochodzenia rosyjskiego i krajowego mało było bukowińskiej i rumuńskiej, domieszki koniczyny amerykańskiej nie zauważyliśmy wcale.

Następująca tablica przedstawia średnie dane badanych nasion wraz z granicznymi minimum i maximum dla czystości i kiełkowania.

Rodzaj nasienia	Czystość %			Siła kiełkowania %		
	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
1. Koniczyna czerwona	92	99	98·6	47	97·5	89·4
2. " biała	83	98	95·3	55	96	78·7
3. " szwedzka	85	98	93	81	99	91·9
4. Inkarnatka	97	97	97	93	99	96·6
5. Lucerna pastewna	97·5	99	98·2	94·5	99	96·9
6. " chmielowa	97	99	98	89	93·5	91·2
7. " piaskowa	98	98	98	97·5	97·5	92

Rodzaj nasienia	Czystość %			Siła kiełkowania %		
	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
8. Komonica pospolita	81	94	89·6	85	98	99
9. Esparzetta	99	99	99	87·5	96	91·2
10. Przelot	84	93·5	90	81	96	91·4
11. Seradela	81	94	89·6	85	98	91
12. Rajgras angielski	92·7	99	96·6	76	91	86·9
13. " włoski	36	93	86·4	42	100	81
14. " francuski	82	91	85·9	58	96	85·1
15. Kostrzewa łąkowa	96	99	98·3	65	87	80·3
16. " czerwona	86	96	89·6	14	94	59·5
17. " owcza	62	89	74·2	88	34	79
18. " trzcinowa	41	96	75	64	92	82·4
19. Tymotka	91	99	97·2	74·5	99	91·4
20. Kupkówka	77	93	84·6	65	97	85·4
21. Wyczyniec łąkowy	77	85	81	49·5	72	60
22. Kłosówka wełnista	62	89	78·5	53·5	77	69
23. Tonka wonna	93·5	93·5	93·5	65	65	65
24. Owsik złocisty	42	96·6	77·1	58	86	74·4
25. Mietlica rozłogowa	85	95	93·2	76·5	91	86·5
26. Wiechlina łąkowa	76	85	87	23·5	77	59·4
27. " szorstka	78·5	87·5	83·2	72·5	94	87·1
28. " gajowa	69	73	71	44·5	62	53·2
29. " spóźniona	76	76	76	79	79	79
30. Grzebienica pospolita	92	97	95·5	67·5	92	84
31. Mozga trzcinowata	93	94	93·5	35·5	71	63
32. Stokłosa wyprostowana	78	78	78	57	67	57
33. " bezostna	75·8	75·8	75·8	65	65	65
34. " miękka	37·5	43	40·2	55	80	42·5
35. Perz	91	91	91	75	75	75
Różne nasiona.						
36. Wyka siewna	93	93	93	78	97	88
37. Groch	89	100	97	95	100	98
38. Bób	—	—	—	74	98	83
39. Fasola	—	—	—	73	90	81
40. Łubin biały	98	98	98	95	95	95
41. " niebieski	97	100	99	20	76	50
42. " żółty	99	100	99·5	61	91	82
43. Szporek	99	99	99	98	99	98·5
44. Koński ząb	94	97	95	73	98	89
45. Kapusta	98	100	99	93	98	91
46. Cebula	98	100	99	80	81	80
47. Ogórki	100	100	100	87	99	94
48. Len	98	99	98	83	92	87
49. Konopie	97	97	97	72	72	72
50. Marchew	88	97	93	49	89	67
51. Rzodkiew	94	99	97	85	99	95
52. Rzepa	99	99	99	79	96	89
53. Rzodkiewka	96	99	98	63	98	86
54. Sałata	91	98	95	7	12	9
55. Pietruszka	48	99	87	25	58	52

Rodzaj nasienia	Czystość %			Siła kiełkowania %		
	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
Nasiona drzew.						
Sosna	92	96	94	89	92	91
Świerk	93	99	96	70	92	82.1
Modrzew	87	87	87	49	49	49
Jodła	95	95	95	25	26	25
Dąb	96	96	96	4	76	30
Zboża.						
Pszenica	85	100	98	73	100	96
Zyto	94	98	96	94	100	96
Jęczmień	97	100	99	96	98	97
Owies	99	100	99.5	72	99	95

Zboża. Badanie zbóż przeprowadzała Stacya przeważnie tylko dla celów doświadczalnych a to w kierunku czystości, kiełkowania, wagi 1 000 ziarn, wagi hl. i grubości łuski. Przerobiono próbek 163.

Nasiona leśne. Jakkolwiek czwartą część powierzchni Galicyi zajmują lasy, z czego 14% są lasy administrowane przez państwo, mimo tego nie ma u nas najmniejszego zainteresowania sprawą dobroci zakupywanego lub wyprodukowanego nasienia. W roku bież. nadesłano z nasion leśnych tylko 20 próbek do Stacyi.

Buraki. W roku sprawozdawczym nadeszło 57 próbek buraków i to buraków pastewnych, cukrownie bowiem galicyjskie mimo tego, że zaopatrują wszystkich swych producentów, nigdy nasienia tego Stacyi do zbadania jeszcze nie wysłały. Poniżej umieszczona tablica wykazuje własności zbadanych buraków pastewnych.

Czystość			Kiełkujących kłębów			Kiełkujących nasion		
minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
93	100	97.4	56	96	84.9	102	226	167
Ilość w kg. kłębów			Ilość w kg. kiełk. kłęb.			Ilość w kg. kiełk. nasion		
minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia	minim.	max.	średnia
32.960	70.520	51.805	30.181	61.421	43.696	51.748	119.179	85.457

Różne przesyłki. Z innych prac, które wykonała Stacya na żądanie stron, było: oznaczenie prawdziwości nasienia 10 próbek, badanie mikroskopowe mąki 6 próbek, badanie otrąb 13 próbek, ułożenie przepisów mieszanki traw 22 przepisów, oznaczenie chorób roślinnych oraz chwastów 23 zapytań.

2. Działalność doświadczalna.

A) Doświadczenia nad poprawą łąk i połonin we wschodnich Karpatach na połoninach Czarnohora i Dancerz.

1. Badania i doświadczenia w ogrodzie.

Badania warunków klimatycznych.

Czarnohorska Stacja meteorologiczna jest jedyna w swoim rodzaju w Galicyi tak pod względem położenia swego nad poziomem morza (1370 *m.*) jak i ze względu na rodzaj dokonywanych w niej badań. Badania te prowadzone są przez funkcjonariuszów Stacji, którzy tam przebywają stale od chwili rozbudzenia się wegetacji a więc równocześnie z zejściem śniegów aż do nastania nowej zimy. W tym roku wiosna zaczęła się także na Czarnohorze później ale i znacznie później skończyła się także, że zapiski meteorologiczne trwały od pierwszego czerwca do 3. listopada. Gdyby Stacja rozporządzała większymi, niż dotąd środkami finansowymi i mogła zbudować budynek dający się dostatecznie zaopatrzyć na zimę, to mimo nader trudnych warunków przebywania w tych niedostępnych górach podjęłaby się utrzymywanie w ruchu stacji meteorologicznej przez cały rok. Byłaby to sprawa dla poznania stosunków klimatycznych całego naszego kraju bardzo doniosłego znaczenia i dałaby możność poznania tych czynników, które wobec zbyt krótkiego okresu badania uchylają się przez nasze spostrzeżeniami.

Spostrzeżenia robiono na tych samych przyrządach co i roku zeszłego, z uwzględnieniem jednak w tym roku już i zmian ciśnień atmosferycznych. Specjalnie zajęto się dalej badaniem temperatury gleby a mianowicie: robiono zapiski ciepłoty na powierzchni ziemi ugorowanej, na powierzchni darni i to w głębokości 3, 10, 20 i 40 *cm.* ugoru oraz gleby zadarnionej. Dalej badano ciepłotę gleby w różnych głębokościach i na różnych stokach oraz w lesie nisko i wysokopiennym. Do poznania stosunków klimatycznych przyczyniają się także liczne spostrzeżenia nad roślinami wysiewanymi w ogrodzie pochodzenia równinowego lub alpejskiego a odnoszące się już do ich rozwoju lub zmian morfologicznych pod wpływem klimatu.

Czynności doświadczalne w ogrodzie.

Przedewszystkiem powiększono znacznie dział roślin pastewnych tamtejszej flory górskiej a to przez przesadzanie lub wysiewanie w ogrodzie roślin miejscowych. Trawy pastewne lepsze przesadzano w ilościach większych a to celem uzyskania jak największej ilości z nich nasienia.

Oprócz tego wysiano 248 gatunków roślin otrzymanych z innych ogrodów zagranicznych; zbiór ten roślin obcych oprócz celów czysto naukowych ma także i cel praktyczny, udało nam się bowiem wśród nich znaleźć kilka gatunków dobrych roślin pastewnych, które w naszych warunkach klimatycznych bardzo prosperują. Katalog nasion 186 gatunków roślin dziko rosnących lub uprawianych przez Stację w ogrodzie rozesłaliśmy do 47 najwybitniejszych ogrodów botanicznych oraz alpejskich celem zamiany na nasiona roślin tam produkowanych. Na żądanie zakładów tych wysłała Stacja 695 torebek z nasionami, w lecie zaś wysłano pięć pak żywych roślin. Prócz tego na miejscu udzielono radcy dworu p. Weinzierlowi oraz Dr. Błońskiemu większą ilość roślin żywych wyhodowanych w naszym ogrodzie.

Mieszanki traw.

Podobnie jak w latach poprzednich prowadziła Stacja próby z uprawą mieszanek zalecanych dla okolic górskich przez Dr. Weinzierla, Steblera oraz własnych, mieszanki te zasiewano w trojakiach gęstościach. Wyniki z mieszanek tych były dosyć różne a przedewszystkiem zależne od miejscowych warunków klimatycznych. Zły rok bieżący dozwolił tylko na jednorazowe koszenie tychże Z roślin wysiewanych w mieszankach nie wszystkie rośliny okazały równą odpor-

ność wobec tamtejszego klimatu, postanowiono też w przyszłości tylko te rośliny z równinowych wprowadzać w kultury, które mają większą zdolność aklimatyzacyjną, domieszując do niej o ile możliwości tylko miejscowe. W tym celu prowadzi też Stacya kultury nasion czysto alpejskich, które jednak z powodu wielkiej trudności rozmnożenia rozszerzają się względnie pomału.

Hurtowanie połonin.

Z doświadczeń które wydały wyniki najlepsze, należy zaznaczyć hurtowanie połoniny owcami. Ponieważ hurtowanie owcami nigdy jeszcze nie było próbowane w Karpatach wschodnich, dlatego też Stacya pierwszą próbę przeprowadziła w samym ogrodzie doświadczalnym na części połoniny dzikiej, która dla tego rodzaju doświadczeń została ogrodzoną. Hurtowanie rozpoczęto w r. 1905 na przestrzeni 25 arów, skutek okazał się wyraźny już w r. 1906 a jeszcze wyraźniejszy w r. 1907 a to dlatego, ponieważ doświadczenia robione w r. 1906 nad potrzebną ilością owiec do hurtowania wykazały w niektórych miejscach znaczne przenażenie. Licząc na hektar, zebrano w r. 1907 z części niehurtowanej 17.1 q, z części hurtowanej zaś 45.5 q siana. Zauważyć przy tem należy, że na części hurtowanej poprawiła się wybitnie sama jakość roślinności. Hurtowanie stwarza bowiem na mocno wyniszczonej i wyczerpanej połoninie dla roślinności szlachetniejszej, która dotychczas wobec natłoku traw gorszych, mehu i psianki zaledwo mogła się rozwijać, warunki tak dobre rozwoju, iż wobec nich rośliny gorsze szczególnie te, które nie znoszą większej ilości azotu, muszą w rozwoju swem znacznie się cofać. Hurtowanie więc jest nietylko najlepszym środkiem do zwiększenia masy i rozrostu dobrych roślin pastewnych ale równocześnie także i najlepszym czynnikiem do usuwania wielu chwastów połoninowych. Wielkie trudności natomiast robi usunięcie szczawiu alpejskiego. O ile przekonaliśmy się, najlepszym środkiem na niszczenie tegoż są środki chemiczne, nad czem szersze próby rozpoczęmy w r. 1908. Natomiast bardzo trudno znaleźć środki na tępienie śmialka darnistego, rosnącego kępami w miejscach przeważnie na wiosnę powyłaczanych przez bydło a z natury swojej średnio urodzajnych. Rośliny tej w stanie dojrzałym nie tyka żadne zwierzę nawet kozy, na wiosnę tylko w epoce głodowej jedzą go owce i bydło. Hurtowanie sprzyja rozwojowi tej szkodliwej trawy, usuwamy ją też dotychczas li tylko przez wykarczowanie. Szkodliwość trawy tej jest bardzo wielką z powodu nadzwyczajnie silnego jej rozrostu, nasze doświadczenia wykazały bowiem, że siano z jednego pokosu tej trawy na ha wynosi około 70 q.

W dalszym ciągu prowadzone były w latach poprzednich rozpoczęte próby nad uprawą roślin motylkowych oraz nad wpływem zakażenia tychże nitraginą. Oprócz 36 poletek dawniejszych, które pozostawiono celem badania wpływow następnych nitraginy, założono 28 nowych poletek o pow. 25 m. kw., których połowa obsiana była w stanie naturalnym, połowa zaś zarażona nitraginą. W roku bieżącym jednak z powodu bardzo nie sprzyjających warunków pogody a szczególnie skutkiem bardzo opóźnionej wiosny osiągnięto tylko bardzo słabe wyniki z tych doświadczeń. Do kwiatu doszedł tylko, z kultur jednorocznych, łubin niebieski. W każdym razie jednak i w tym roku łubiny wydały największą ilość masy zielonej, co stwierdza nasze dawniejsze doświadczenie, iż one tylko w warunkach tamtejszych służyć mogą jedynie na zielony nawóz.

Produkcya traw nasiennych. Celem produkcyi nasion traw alpejskich wysiano na większych parcelach 19 gatunków traw oraz innych roślin pastewnych, prócz tego zasadzono 13 gatunków traw otrzymanych z upraw pozostających pod kierownictwem Dr. Seweryna Krzemieniewskiego w dolinie kościeliskiej w Tatrach. Z chwilą rozkrzewienia się tych roślin rozsadzone zostaną te, które odpowiadają najlepiej miejscowym warunkom, na większe parcele celem znacznieszego ich rozmnożenia.

Próby z roślinami uprawnymi. Podobnie jak lat poprzednich robiono próby z uprawą najwcześniejszych odmian ziemniaków celem rozmnożenia i stworzenia na miejscu produkcyi ziemniaków odpowiednich dla tamtejszej ludności pasterkiej, której jedynym pożywieniem przez całe lato jest mleko i mamałyga. Uprawiano z ziemniaków sześciotygodniowych „Koronę cesarską“ i „Białą królową“,

prócz tego na małych parcelkach kilkanaście odmian ziemniaków t. z. wczesnych. Z powodu późnej i brzydkiej wiosny ziemniaki wczesne zupełnie się nie udały, ziemniaki zaś sześciotygodniowe zaczęto kopać dopiero 22. września a więc o sześć tygodni prawie później, jak lat poprzednich. Natomiast żyto świętojańskie dało wyniki bardzo pomyślne. Podczas gdy na nizinach musiano jak wiadomo w bardzo wielu okolicach żyto przeorać, w ogrodzie naszym przetrwało ono zimę doskonale i wydało w stosunku na ha. słomy 50 cetn. metrycznych, ziarna 6'6 cetn. metr. Był to plon w porównaniu z zeszłorocznym znacznie mniejszy, w każdym razie jednak uzyskano słomy dużo, co jest w tamtejszych warunkach niesłychanie ważnem wobec zupełnego braku ściółki i wielkiej trudności produkcji roślin ściółkowych.

2. Roboty na połoninie Czarnahora.

Hurtowanie połoniny. Już w roku zeszłym wprowadzono na połoninie tej hurtowanie przez owce. Z wczesną wiosną część zhurtowana odbijała świeżą zielonością od reszty połoniny i odznaczała się obfitszym i lepszym porostem. Ażeby dopuścić szlachetniejszą roślinność do należytego rozwoju, całą tę część zbronowano, część zaś jeszcze prócz tego podsiano wiechliną górską. Z braku ogrodzenia nie dało dopilnować się wdzierania się owiec na te parcele, co też uniemożliwiło oznaczenie ilości zebranego siana. Dalsze hurtowanie rozpoczęło się już na znacznie większą skalę dopiero 3. czerwca i trwało do 18. września. Z początku ilość hurtujących owiec (jarek, jagniąt i baranów) wynosiła około 200 sztuk, 7-go czerwca było ich razem około 500 sztuk, po 20. czerwca zaś przeszło 900 sztuk. Koszary przestawiano z początku co dwa dni, później co dzień. Koszary obejmowały normalnie 330 m. kwadr. czyli na jedną sztukę wypadało prawie ćwierć m. kwadr. Ogółem zhurtowano w roku 1907 21.888 m. kwadr.

Karczowanie z krzaków jałowca górskiego oraz świerków karłowatych wykonano w zachodniej części na przestrzeni około 15 ha. Materiał wykarczowany spalono a popiół rozsypano.

Szczawy wytępiono na przeszło przestrzeni 20 ha. częściowo kosząc przed zakwitnieniem, częściowo karczując.

Wobec znakomitego pomieszczenia Stacyi w samej okolicy alpejskiej i to w punkcie Czarnej hory najwięcej pod względem przyrodniczym interesującym rok rocznie mieliśmy u siebie gości, którzy zajmowali się badaniami naukowymi. W roku bieżącym p. Dr. Namysłowski, asystent przy katedrze botaniki z Krakowa, zajmował się podczas dłuższego swego pobytu badaniem flory pasorzytniczej, p. radca Dziędzielewicz badał prasiatnice czarnohorskie, Dr. Łoziński z Krakowa przeprowadzał studia geologiczne. Oprócz tego odwiedzili Stację z polecenia c. k. Ministerstwa rolnictwa p. radca dworu Struszkiewicz, inspektor kultury krajowej, radca dworu Weinzierl, dyrektor Stacyi oceny nasion w Wiedniu, p. Sym c. k. inspektor Dyrekcji dóbr i lasów państwowych. Okolicznościowo korzystając z wycieczki, jaką urządził Wydział zjazdu przyrodników i lekarzy we Lwowie do naszej Stacyi, przybyli: p. Seweryn Krzemieniewski z Krakowa, Dr. Błoński i Dr. Dębski z Podola rosyjskiego Dr. Mikłaszewski, p. Wiśniewski z Warszawy prof. Markowski ze Stanisławowa,

B) Roboty na połoninach: Bukowinka, Sycholka, Touste, Hordie i Pereślip położonych nad Mikuliczynem.

Melioracye na połoninach tych, dzierzawionych przez Komitet c. k. Towarzystw gospodarskich, były w roku sprawozdawczym dalszym ciągiem prac rozpoczętych w latach poprzednich. Wykarczowano więc na przestrzeni przeszło 70 ha, krzaków i karłowatych świerków, dalej wyniszczono na tychże samych przestrzeniach szczawie, pokrzywy i śmiałek darnisty, prócz tego w kilku miejscowościach zapomocą wykopanych rowów osuszono miejscowe bagienka. Roboty wykonano na połoninach Sycholka, Touste i Pereślip. Krzaki i drzewa, pozostałe z karczowań zeszłorocznych, częściowo obrobione na materiał potrzebny do ro-

bienia płotów, częściowo zaś spalono, popiół natychmiast rozsypano na większych przestrzeniach. Krzewów powycinanych bliżej lasu użyto na porobienie naturalnych zasieków uniemożliwiających uciekanie bydła z połonin.

C) Porównawcze uprawy nowych odmian.

1. Próby porównawcze z pszenicą ozimą.

Do prób były użyte następujące odmiany: Ostka mikulicka, 2. ostka Dołkowskiego, 3. Graniatka Heinego, 4. Graniatka Leutowicka, 5. Graniatka Dublańska. 6. Graniatka Borriesa, 7. Graniatka Seferowicza, 8. Wysokolitewska genealogiczna biała, 9. Gółka Epp. Próby te przeprowadzono w 13 miejscowościach a mianowicie: w Gdeszycach, Chłopczykach, Rodhorcach p. Stryj, w Dublanach, w Pasiakach zubrzyckich, Rozważu, w Krasówce, w Siemikowcach oraz w pięciu kraj. niższych szkołach rolniczych.

2. Próby porównawcze z odmianami owsa.

Do prób tych były użyte następujące odmiany: 1. Rychlik lubelski, 2. rychlik mikulicki, 3. Szlanstecki Strubego, 4. Heinego najplenniejszy, 5. Goldregen, 6. Beselera Nr. 2, 7. Probsteiski biały, 8. Loosdorfski, 9. Kirscheho najplenniejszy, 10. Eckendorfski. Próby te przeprowadzono w 16 miejscowościach, a mianowicie: w Moczeradach, w Ryszkowej Wole, w Przedzielnicy, w Koropcu, w Zaborzu, w Krasówce, w Urzejowicach, w Pasiakach zubrzyckich, w Zabińcach, w Jaworowie, w Stańczanach, w Wołowie, oraz w czterech kraj. niższych szkołach rolniczych.

3. Próby porównawcze z odmianami ozimego jęczmienia.

Wykonano w Krasówce oraz w trzech kraj. niższych szkołach rolniczych, wszędzie jednak z ujemnym skutkiem.

4. Próby porównawcze z ziemniakami.

Do prób tych były użyte następujące odmiany: 1. Bojar, 2. Sas, 3. Topaz, 4. Mirejko, 5. Wid, 6. Gawronek, 7. Świtez, 8. Znicz, 9. Pac, 10. Bohun, 11. Gracya, 12. Gryf, 13. Rezydent, 14. Rejtan, 15. Topór, 16. Bismark, 17. Wohltmann, 18. Silesia, 19. Pr. Krüger, 20. Iduna, 21. Botha, 22. Vor der Front, 23. Up-to date, 24. Brocken, 25. Andersen, 26. Agraria, 27. Opal, 28. Felicja.

Próby z ziemniakami przeprowadzono w 12 miejscowościach, a mianowicie: w Krasówce, w Zabińcach, w Siekierzyczkach, w Strzałkowcach, w Mikulińcach, w Batiatyczkach, w Pasiakach Zubrzyckich, w Poszelążniku, w Koropcu, w Uściu, w Przedzielnicy.

5. Próby porównawcze z odmianami marchwi pastewnej.

Do prób tych były użyte następujące odmiany: 1. Crievena biała, 2. Crievena żółta, 3. Kirscheho lobberychska, 4. Cartera 100 Ton, 5. Borriesa czerwono-żółta, 6. wozeczka biała Vilmorina, 7. biało-zielona głowa Vilmorina, 8. biała Orthe Vilmorina. Próby te przeprowadzono w pięciu miejscowościach a mianowicie: w Ostrowie, w Gdeszycach, w Horożance, w Jaworowie, w Pasiakach zubrzyckich, w Moczeradach.

6. Próby porównawcze z odmianami buraków pastewnych.

Do prób tych były użyte następujące odmiany: 1. Eckendorfskie Borriesa, 2. Oberndorfskie z Aschersleben, 3. Ideał Kirscheho, 4. pół cukrowe mikulickie, 5. Vauriak mikulicki, 6. Yellow globe Cartera, 7. Sugar Cartera, 8. Tannenkrug Cronnenmayera, 9. Białe Flasze, 10. Borries-Vilmorin, 11. pół-cukrowe białe Vilmorin, 12. pół-cukrowe czerwone Vilmorin. Próby te przeprowadzono w czterech miejscowościach a mianowicie: w Gdeszycach, w Jaworowie, w Pasiakach zubrzyckich i w Moczeradach.

7. Próby porównawcze z odmianami grochu.

Do prób tych użyto następujące odmiany: 1. Capidal ze Svalöf, 2. Concordia ze Svalöf, 3. Folgera zielony, 4. Victoria, 5. polski zwyczajny. Próby te przeprowadzono w czterech miejscowościach a mianowicie: w Krasowcu, w Ryszkowej Woli, w Ostrowie i w Jaworowie.

8 Próby porównawcze z koniczyną białą lodyską.

Wykonano w pięciu krajowych niższych szkołach rolniczych.

9. Próby uprawy szczeci sukienniczej.

Założono w czterech krajowych niższych szkołach rolniczych.

Wszystkie wyżej wspomniane odmiany uprawiała Stacya prócz tego na mniejszych parcelach na swem polu doświadczalnem we Lwowie.

Korzystając z plonów zebranych na własnem polu doświadczalnem, starała się Stacya lepsze odmiany rozpowszechnić wśród włościan z najbliższych okolic Lwowa. W roku sprawozdawczym rozdano pomiędzy 55 włościan 831 kg. ziemniaków nasiennych, 164 kg. owsa, 15 kg. grochu i 4 kg. buraków.

Lwów, dnia 31. kwietnia 1908.

Dr. Ignacy Szyszyłowicz, w. r.

kierownik Stacyi.